БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй ОБЛАСТНОЙ БА ГОРОДСКОЙ КОМИТЕДҮҮДЭЙ, БМАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ОРГАН.

№ 48 (5977) | 1950 оной мартын 5, воскресенье | Сэн 20 мүнгэн

Большевистскэ шүүмжэлэлые үшөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ

Республикын аймагуудаар партийна конференцинүүд боложо байна. Тэдэ конференцинүүд дээрэ хүдөөгэй парторганизацинуудай эрхим түлөөлэгшэд — делегадууд болбол принципиальна большевистскэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлые үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, партиин айкомуудай ба эхин парторганизацинуудай хүдэлмэридэ байһан дутуу дундануудые эрид зоримгойгоор элирүүлнэ. Энэ хадаа урда үрдынхида орходоо партийна активай идейнэ талаараа һураггүй ургаһаниие, партийна хүдэлмэридэ эрилтэнүүдэй ехэ болоһые гэршэлнэ

Гэхэтэй хамта, большевистскэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлые хабшаһан гү, али хабшахаяа һэдэһэн ябадал хаа яахан гараһан байна. Иимэ баримтанууд зүбхэн лэ шүүмжэлые хүндэлдэггүй газарта гаража болохо байһаниинь мэдээжэ.

Жэшээлхэдэ, мүнөө тушаалһаа хаягдаһан, партиин Зэдын айкомой нэгэдэхи секретарь байһан нүхэр Буркин хадаа өөрынгөө хэжэ байһан, гүрэндэ ба партида харша хэрэгые далдалхын тулада дандаа «өөрынгөө хүнүүдые» конференциин делегадуудаар һунгуулха баадхалга гаргаһан байха юм. Буркинай һанаагаар хадаа, тэдэ «өөрынь делегадууд» сугларһан бэеэрээ тэрээнэй хамаг бүхы дутагдалнуудые, алдуу эндүүнүүдые далдалаад, конференциие «шуугиангүйгөөр» үнгэргөөд, Буркиниие дахин нэгэдэхи секретаряар һуулгаха ёһотой байгаа. Теэд, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлые хабшаха гэһэн энээнһээ муухай ямар һэдэлгэ байжа болохоб? Партида тушаан боложо ороһон гү, али хорото сэдьхэлээр шурагаһан хүн лэ иимэ муухайгаар забдажа болохо байна.

Тэрээнһээ гадна, Буркин болбол конференци дээрэ хэхэ тоосоото элидхэлээ миин хооһон магтаал болгоохо һанаатай байгаа. Зүгөөр, айкомой бюрогой бэшэ гэшүүдшье Буркинай зохёоһон энэ магтаалые зүбшөөжэ байлсаа. Теэд, большевистскэ шүүмжэлэлые хабшажа гү, али мохоодуулха гэһэн Буркинай элэ мэтын һэдэлгэнүүд абаһаар буруу һүрөө. Юуб гэбэл, айкомой пленум болбол тоосоото элидхэлдэ олон заһабари оруулжа, хурса шүүмжэлэлтэй болгоһон байха юм. Эгээл энээнэй ашаар, делегадуудай политическэ мэдэрэл ба һэрэмжэ ехэтэй байһанай ашаар. Зэдын аймагай VIII партийна конференци дээрэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэл үргэнөөр дэлгэржэ, хамаг бүхы дутуу дунданууддаа элирүүлһэн, шүүмжэлэл хабшагша ба гүрэниие болон партиие мэхэлэгшэ Буркиниие тушаалһаань хобхо сохижо хаяһан байха юм.

Мүн Яруунын аймагта шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэл хүндэгүй байһаниинь тэндэ һая боложо үнгэрһэн партийна конференци дээрэ тодорбо. Хэрбээ шүүмжэлэл хабшаһан сэхэ баримта тэндэ гараашьегүй һаа, зүгөөр делегадууд болгоод гэжэ, хүндүүлхэй газарнуудые дайрангүйгөөр гаража үгэ хэлэдэг байһаниинь лаб тодорбо. Тэндэ хэдэн олон делегадууд (Бимбаев, Артомонов ба бусад) шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлэй үндэһөөр дутуу дундануудаа элирүүлхын орондо, харин хэмгүй ехээр, хооһон хубхайгаар өөһэдыгөө болон бэе бэеэ магталсахаһаа бэшэ юушье хэлээгүй.

Партийна конференци болбол магтаалай хурал бэшэ, харин большевистскэ үнэн сэхээр дутагдалнуудаа элирхэйлжэ, саашанхи хүдэлмэриингөө программа табиха айхабтар шухала событи мүн. Тиимэһээ партиин айкомууд конференци бэлэдхэхэ ба үнгэргэхэдөө эгээл шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлые тон үргэнөөр дэлгэрүүлхын түлөө хамаг хүсэеэ, бүхы анхаралаа элсүүлхэ ёһотой.

Партийна конференцинүүд дээрэ большевистскэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэй ашаар хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй болон партийна комитедүүдэй ажалда байһан дутуу дундануудые дүүрэнээр элирхэйлхэ шухала.

Саашадаа конференцинүүд дээрэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлые бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхын тулада эгээл түрүү хүнүүдые, эрид сэхэ большевигүүдые, Ленин—Сталинай партиин үнэн хүбүүд, басагадые конференцинүүдэй делегадуудаар һунгаха шухала. Гадна, айкомой тоосоото элидхэлые юрэнхы бэшээр, харин энэ тэрэ хүнэй нэрые сэхэ нэрэлэн байжа, хурса шүүмжэлэлтэйгээр хэхэ хэрэгтэй. Айкомой пленум хадаа тоосоото элидхэлые конференцидэ табихынгаа урда хэлсэхэдээ, баталхадаа, тэрээниие хурса болгохын тулада али болохоор оролдохо ёһотой. Конференци дээрэ шүүмжэлэл хэгдэхэдэ тэрээниие али болохоор урмашуулха, шүүмжэлэл хабшаха ябадалтай эрид тэмсэхэ шухала.

Партийна эдэ ба бусад принципүүдые сахяад байбал, конференци идейнэ дээдэ хэмжээндэ, ашатай туһатайгаар үнгэрхэнь лабтай.

«Өөрыгөө шүүмжэлэлгүйгөөр бидэнэр урагшаа дабшажа шадахагүйбди, өөрыгөө шүүмжэлэлгэ хадаа бидэндэ агаар шэнги, уһан шэнги хэрэгтэй юм, большевизмын хүсэниинь эгээл юуб гэхэдэ, тэрэ болбол шүүмжэлэлһээ айдаггүй ба өөрынгөө дутуу дунданууды шүүмжэлхэ ябадалһаа улам урагшаа дабшаха хүсэ шадал олодог байха юм».

Саашадаа болохо партийна конференцинүүд дээгүүр манай урагшаа дабшалтын туг мүн болоһон большевистскэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлые үшөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе!

170 килограмм шэгнүүртэй хонид

Гиссарска үүлтэрэй иимэ хонид манай эндэ үсхэгдэжэ эхилээ

Таджикистанда, Узбекистанда, мүн Киргизидэ ба Урда-Казахстанда дэлхэй дээрэ эгээл эрхим үүлтэрэй, мяха ба өөхэ ехээр үгэдэг гиссарска хонид үсхэбэрилэгдэдэг. Энэ үүлтэрэй томо хусануудай шэгнүүр 170 килограмм, эхэ хонидойнь — 135 килограмм болодог. Мүн һайнаар шахагдаһан эрьенүүдэйнь гансахан һүүлэйнь өөхэн 35—40 килограмм болодог юм.

1949 оной августда Бурят-Монголой малажалай туршалгын станци болбол шэрүүн нооһотой нютагай үүлтэрэй хонидтой шуһа холижо туршалга хэхын зорилгоор, гиссарска үүлтэрэй 6 хусануудые ба 10 эхэ хонидые асарһан байгаа. Тэдэниие асархада жэл хахадтай болоһон хусануудайнь шэгнүүр дунда зэргээр 61,6 килограмм, эхэ хонидойнь—54,2 килограмм байгаа һэн.

Эдэ хонид манай республикын эрхэ байдалда зохижо таараад, нютагай үүлтэрэй хонидһоо муу бэшээр үбэлэй бэлшээридэ ябана. Тиин, байгша оной январиин 16-да эдэ хонидые шэгнэхэдэ хусануудайнь амидын шэгнүүр дунда зэргээр 85,5 килограмм, эхэ хонидойнь 66,1 килограмм болоһон байха юм. Асарагдаһан хонидой хоёрынь түрөө. Эмэ хурьганиинь 45 хоноод байхадаа 19 килограмм, эрэ хурьганиинь 15 хоноод байхадаа 10,2 килограмм шэгнүүртэй байба.

Үнгэрэгшэ жэлэй намар нютагай үүлтэрэй 83 толгой эхэ хонид гиссарска хусануудта табигдаһан юм. Эдэ хонидһоо гараһан хурьгад хадаа нютагай үүлтэрэй хонидой шуһые гиссарска үүлтэртэй холиходо ямар аша үрэ үгэхэ байһыень харуулха юм. Хэрбээ энэ туршалгын аша үрэ ехэтэй байгаа һаань, манай республикын колхозууд мяха өөхэ ехээр үгэдэг хони үсхэбэрилхэ байна.

Н. Хазагаев.

ҺУНГАГШАДТАЙ КАНДИДАДУУДАЙ УУЛЗАЛГА

Халуунаар угтаа

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой секретарь Александр Васильевич Кудрявцев һаяын үдэрнүүдтэ хүдөө нютагуудтахи һунгагшадтаяа уулзаба. Баяр баясхаланта суглаанууд Петропавловка, Цакир, Тори тосхонуудта болон Городок городто үнгэргэгдэбэ.

Зэдын, Торин, Закаменай аймагуудай, Городок городой ажалшад өөһэдынгөө кандидадые халуунаар угтажа уулзаа. Уулзалгын суглаанууд дээрэ үгэ хэлэгшэд большевистскэ партида, манай бүхы илалтануудые зохёон байгуулагша агуухэ Сталинда, советскэ Эхэ орондоо үнэн сэхэ байһанаа эли тодоор баталаа.

Һунгагша бүхэн мартын 12-ой үдэр коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосуулаа үгэхөөр бэлэн байһанаа мэдүүлбэ.

Нэгэн һаналтайгаар голосовалхабди

Торин аймагай Дээдэ-Торин сомоной Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой колхознигууд энэ оной февралиин 26-да клуб соогоо хүхюутэйгээр сугларжа, СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн Тогочи Данзанович Данзановтай баяртайгаар уулзабад.

Тогочи Данзанович хадаа тэрэниие СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат болгон дэбжүүлжэ, тон ехэ найдабари үзүүлһэнэйнь түлөө һунгагшадтаа гүнзэгы баясхалан хүргөөд, энэ ехэ найдабарииень харюулхын тулада эсэшэ сусашагүй ажаллахаб гэжэ мэдүүлбэ. Нүхэр Данзанов болбол өөрынгөө ажал хүдэлмэри, ажабайдал ба колхозойнгоо туйлаһан амжалтанууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Тэрэнэй һүүлдэ энэ колхозой түрүүлэгшэ С. Балтатаров үгэ абажа иигэжэ хэлээ: «Тогочи Данзанович болбол манай партиин хүмүүжүүлһэн, колхозно ажахые шадамараар эмхидхэгшэ мүн. Нүхэр Данзанов Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо үни удаан ажаллажа байна. Мүнөө энэ колхоздо түрүүлэгшын орлогшоор ба партийна организациин секретаряар хүдэлмэрилнэ. Нүхэр Данзанов тус колхозые манай республикын эгээл түрүү ба баян колхозуудай нэгэн болгожо шадаа.

Тогочи Данзанович арад зондоо дуратай, арад зонойнгоо хэрэгэй түлөө оролдосо ехэтэйгээр ажаллана. Т. Д. Данзанов хадаа бидэнэй этигэл найдабариие хүндэтэйгөөр харюулжа шадаха гэжэ үнэн зүрхэнһөө найданам. Нүхэр Тогочи Данзановай түлөө бултадаа голосоо үгэе!

Һүүлдэнь олон колхознигууд үгэ хэлэжэ, нүхэр Тогочи Данзановай түлөө голосоо нэгэн һаналаар үгэхэ тухайгаа мэдүүлбэд.

Колхозно үйлэдбэрээ улам хүгжөөхэбди

Февралиин 27-до һунгуулиин № 438 Кабанскын округһоо СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидат Трофим Дорофеевич Сычев Кабанскын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхоздо ерэбэ. Эндэ һунгагшадтай уулзалга болоһон байна. Колхозой клубта зуу гаран һунгагшад сугларaa.

Этигэмжэтэ нюур Александр Тетерин һунгагшадай суглаа нээхэ зуураа, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтануудта бүхы советскэ арадуудай үндэр дэбжэлтэтэйгээр бэлэдхэжэ байһаниие, большевистскэ партиин үнэн хүбүүд, депутадта кандидадууд Т. Д. Сычев, А. В. Кудрявцев ба М. Б. Митин тухай, советскэ ороной аша туһада тэдэнэй хэһэн ажал-ябуулга, ажабайдал тухайнь хэлэбэ.

Удаань, Трофим Дорофеевич Сычевто үгэ үгтэбэ. Нүхэр Сычев өөрынгөө ажабайдалай зам тухай, Красный Яр тосхондо анха түрүүшынхеэ колхозой байгуулагдаһан ба энээндэ нюдарган баяшуулай һаад түбэг ушаруулдаг байһан тухай, хайшан гээд «Майн 1» колхозой арбаад гаран жэлэй турша соо бишыхан артельһээ томо коллективнэ ажахы болотороо хүгжэһэн тухай хөөрэбэ.

Һүүлээрнь колхозник үбгэн И. Портнягин, колхозой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Шевелев, парторганизациин секретарь Помаскин, колхознигууд Карпов, Ипатьева, Ильков болон бусад үгэ хэлээ.

Колхозник үбгэн Иван Петрович Портнягин өөрынгөө үгэ соо иигэжэ хэлэбэ:

— Бидэнэр Трофим Дорофеевич Сычевые Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэдээ эндүүрээгүйбди. Нүхэр Сычевой манай этигэл найдабариие харюулха байһандань батаар найданабди.

Эхэ ороной дүлэтэ патриот, большевистскэ партиин үнэн хүбүүн, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидат Трофим Дорофеевич Сычевто голосуудаа нэгэн һаналаар үгэхые этигэмжэтэ нюур Александр Тетерин түгэсхэлэйнгөө үгэ соо һунгагшадые уряалба.

* * *

Мүн энэ үдэр нүхэр Сычев һунгуулиин Каменска участогта ерэһэн байна. Өөрынгөө кандидадтай уулзахын түлөө эндэ 200 гаран хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад сугларaa.

Этигэмжэтэ нюур инженер Голоносов үгэ хэлэхэ зуураа, Трофим Дорофеевич Сычевой һунгуулиин № 438 Кабанскын округто баллотировалагдаха зүбшөөлөө үгэһэндэнь, мүн һунгагшадтай уулзахаяа ерэһэндэнь тэрээндэ халуун баясхалан хүргэбэ.

Удаань нүхэр Сычев үгэ хэлэжэ, тэрээндэ угаасхэ этигэл найдабари үзүүлһэн һунгагшадта халуун баясхалан хүргөөд, Эхэ орондоо, хүдэлмэришэдтэ, тэрэ тоодо таанадта таряа талха, элеэ хоолой продуктнуудые саашадаа улам ехээр үгэхын тулада колхозно үйлэдбэреэ улам хүгжөөхэбди гэжэ хүдэлмэришэдые найдуулба.

Һүүлээрнь эрхим хүдэлмэришэд нүхэд Зайцев, Панченко, Якимова болон бусад үгэ хэлэжэ, Эхэ оронойнгоо эрхим хүбүүн Трофим Дорофеевич Сычевто голосуудаа үгэхыень һунгагшадые уряалба.

Һунгагшадтай уулзалгын суглаанууд патриотическа үндэр дэбжэлтэтэйгээр үнгэрөө.

В. Тимошина,
ВКП(б)-гэй Кабанскын айкомой секретарь.

Баярта уулзалганууд

Һаяхан һунгуулиин 36-дахи участогай һунгагшад СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидат Дмитрий Николаевич Ягодинтай уулзаба.

Тус суглаанда участогай хүдэлмэришэд, албахаагшад, интеллигенци олоороо сугларaa. Д. Н. Ягодинай 45 жэл соо ажаллаһан Улан-Удын депогой хүдэлмэришэд илангаяа олоороо сугларһан байна.

Һунгагшадаар халуунаар угтагдаһан Д. Н. Ягодин удха түгэлдэр аад, богонихон үгэ хэлэхэ зуураа, иигэжэ мэдүүлбэ:

— Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлжэ, намда үзүүлһэн үндэр дээдэ найдабариинтнай түлөө гүнзэгы ехэ баяр хүргэнэб. Таанадай найдабариие харюулхын түлөө хүсэ шадалаа гамнахагүйб.

Этигэмжэтэ нюур нүхэр Кашурников һунгагшадые Д. Н. Ягодинай биографитай танилсуулба.

Удаань һунгагшад нүхэд Товнегин, Бабаева ба бусад үгэ хэлэжэ, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидадуудай түлөө — солото машинист нүхэр Д. Н. Ягодинай, академик, философско наукануудай доктор нүхэр М. Б. Митинэй түлөө, партиин Бурят-Монголой Обкомой нэгэдэхи секретарь А. В. Кудрявцевай түлөө голосуудаа үгэхые участогай һунгагшадые уряалба.

* * *

Һунгуулиин 52-дохи участогай һунгагшад СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат нүхэр Е. Г. Курочкинтай уулзабад. Этигэмжэтэ нюурнууд нүхэд Тернова, Кузнецов гэгшэд депутадта кандидадууд нүхэд Е. Г. Курочкин, М. Б. Митин, А. В. Кудрявцевай биографинуудтай һунгагшадые танилсуулаад, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидадуудай түлөө голосуудаа үгэхые участогай һунгагшадые уряалба.

Евгений Григорьевич Курочкин болбол СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлжэ, туйлай ехэ найдабари үзүүлһэнэйнь түлөө һунгагшадта халуун зүрхэнэй баяр хүргэбэ.

Уулзалганай һүүлээр уранһайханай самодеятельностиин ехэ концерт болоо.

Г. Караманов.

Һунгалтануудай хүндэлэлдэ

Залуушуул түрүүлнэ

Селенгинскэ шпалозаводто һунгалтануудай хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн улам үргэдэжэ, заводой коллектив январь һарынгаа даалгабариие болзорһоонь 9 үдэрөөр урид дүүргэбэ.

Тус мүрысөөндэ модо хюрөөдэдэг цехын комсомольско-залуушуулай бригада (бригадирынь нүхэр Коржавина) түрүүлэн ябана. Энэ бригадатай мүрысэдэг бригадир Мальцевагай бригада февраль соо мүрысөөндэ түрүүлхэ гэжэ шиидээд, хахад һарынгаа даалгабариие 145 процент дүүргээ. Тиихэдэнь, нүхэр Коржавинагай бригадынхид түрүү һүүриа алдахагүйн тула бүри шангаар хүдэлмэрилжэ, мүн лэ даалгабаряа 147 процент дүүргээ.

Мүнөө эдэ хоёр бригаданууд шпала хюрөөдэлгынгөө темпые үдэрһөө үдэртэ дээшэлүүлжэ, халаанайнгаа нормонуудые 170 гаран процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Тэрэшэлэн шофер Константинов, слесарь Васильцев гэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ нормоёо 150 — 190 процент дүүргэнэд.

Е. Викторова.

Стахановска вахтада

Хандагайн леспромхозой стахановецууд-шофернууд Брянский Балаганский хоёр модо бэлэдхэлгын 1949 — 50 онуудай намар-үбэлэй сезоной эхилхэһээ хойшо үндэр бүтээсэтэ ажалаараа мүрысөөндэ ходоодо түрүүлэн ябана.

Эдэ стахановецууд сезонно хүдэлмэриингөө үе соо үдэрэйнгөө нормые ходоодо 200 гаран процент дүүргэжэ, хамта 3970 кубометр модо шэрээд байна.

Мүнөө солото стахановецууд Брянский ба Балаганский гэгшэд СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ стахановска вахтада жагсаад, үдэр бүриингөө даалгабариие 300 процент дүүргэнэ. Тиин, һунгалтануудай үдэр хүрэтэр үшөө 1860 кубометр модо шэрэхэ гэһэн уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Б. Намжилон.

Ажабайдалнай улам һайн, баяртай, сэнгэлиг боложо байна

Үшөө һайнаар ажаһуудаг болохобди

Бидэнэрэй хэмнэйшье хадаа большевистскэ партиин, инаг вождь Сталинай анхаралаар хүреэлэгдэжэ байдагаа мэдэнэбди. Агуухэ эсэгэ ба багша нүхэр Сталинай анхаралай ашаар манай ажабайдал үдэр ерэхэ тудам һайжаржа байна.

Мүнөө эдеэ хоолой ба промышленна эд бараанай сэнгүүдые химдаруулха тухай парти ба правительствын тогтоол гараад байна.

Һүүлэй дүрбэн жэл соо правительствын анхаралай ашаар манай бүлын бюджедэй хэрээргээр ургажа байһан тухай хөөрэхэ дуран хүрэнэ.

Минии хүрьгэн пароходой механигаар, басагамни мүн тэндэ эдеэ хоол бэлдэгшээр хүдэлмэрилнэд. Тэдэнэр гурбан үхибүүдтэй. Хэрбээ урдань тэдэнэрэй абадаг салин хүлһэниинь гансахан эдихэ хоолдомнай хүрэдэг байгаа һаа, карточна системын болюулагдажа, үнэн сэнгэй химдаруулагдаһанай һүүлээр, бидэ һайнаар эдеэлжэ, үнэтэ эдлэлнүүдые худалдан абадаг болоһон байгаабди. Өөһэдтөө гэр худалдажа абаабди. Энээнэй тула гүрэн манда урһаар мүнгэ үгөө. Мүн гэрэлтэй шифоньеркэ, комод, буфет, зөөлэн диван абтаа.

Хүрьгэмни хоёр шэнэ костюм, басагамни өөртөө ба намда хэдэн торгон ба нооһон платьенуудые абаа. Мүн өөртөө гарай часы абанхай. Баһа оёдолой машина абаабди. Өөһэдтөө ба хүүгэдтээ пальтонуудые хээбди.

Үнэтэ эдлэлнүүдые абахынгаа хажуугаар һайн продуктнуудые үдэр бүхэндэ худалдан абадагбди. Мүн кино ба театрта хододоо орогдодог.

Мүнөө правительствын тогтоолой ашаар һара бүхэндэ 1000 түхэригэй эд бараа худалдан абадаг болохо байнабди гэжэ тоолообди.

Гэрэй эзэн эхэнэр би болбол манда иимэ ехэ анхарал хандуулһанайнь түлөө манай партида, инаг вождь нүхэр И. В. Сталинда үнэн зүрхэнэй халуун баясхалан хүргэнэб. Советскэ правительство, большевистскэ парти болбол минии үхи хүбүүдые һургаа. Ашанартамни үргэн зам нээгээ. Үтэлһэн намда зол жаргал олгоо. Манай эсэгэ ба түрэл багша Сталин олон удаан жэлнүүдтэ энхэ мэндэ ажаһууг!

С. Файвилевич, гэрэй эзэн эхэнэр.

Ажалай шэнэ амжалтануудые туйлахабди

Үдэшын 6 час. Улан-Удын судно заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд, инженернүүд, техникүүд ба албахаагшад механическа цех тээшэ яаралтайгаар алхалалдан һубарилданад. Уланшьегүй заводой эгээл ууҗам энэ цех соо дүүрэн хүнүүд сугларба.

«Эдеэ хоолой ба промышленна товарнуудта гүрэнэй розничнэ сэнгүүдые шэнээр химдаруулха тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй түүхэтэ тогтоол тушаа ВКП(б)-гэй Улан-Удын городской комитедэй түлөөлэгшэ нүхэр Петров митингдэ сугларагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Советскэ Союзай ажалшадай ажабайдалые, улам тэниглэн һайн болгохын түлөө парти ба правительствын, арадуудай агуухэ вождь нүхэр Сталинай эсэгын анхарал оролдолго тухай нүхэр Петровой хөөрөөе сугларагшад тон баяртайгаар дуулажа, нэрьемэ альгаташалгаар угтаба.

Удаань, заводой технолог нүхэр Языков трибуна дээрэ гараба.

— Манай Советскэ Союзда ажалшан арадай ажана тэниглэн ажабайдал үдэрһөө үдэртэ һайжаржа байхадань, капиталистическэ оронуудай ажалшан арадуудай ажабайдал үдэр ерэхэ тудам доройтожо байна. Манай зорилго хадаа парти ба правительствын энэ анхарал оролдолгые ажалай эрхим амжалтануудаар харюулха хэрэг мүн, — гэжэ нүхэр Языков мэдүүлбэ.

Мүн тэрэшэлэн формовщик Кирпичев, прораб Шагина, котельщик Зайцев ба бусад хэдэн хүнүүд үгэ хэлэбэ. Тэдэнэр парти ба правительствынгаа анхарал оролдолгодо харюу болгон ажал хүдэлмэри дээрэ шэнэ амжалта туйлахыень заводой бүхы хүдэлмэришэдые уряална. Эдэнэй дуудхалнуудые тэндэ сугларагшад тон халуунаар дэмжээ.

Ц. Цыдыпов.

Хүдэлмэриин дутагдалнуудта эбсэшэгүйгөөр хандаха

* * *

(Яруунын аймагай XIII партконференциһээ)

* * *

ВКП(б)-гэй Яруунын айкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Семенов аймагай партийна конференци дээрэ хэһэн тоосоото элидхэл соогоо хүтэлбэрилхы кадрнуудые шэлэн олохо, хубаарилан табиха ба хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридөө партиин айкомой ехэхэн дутуунууд ба алдуу эндүүнүүдые гаргаһанииe мэдэрбэ. Айком хадаа партийна болон гүрэнэй жаяг заршамые наринаар сахиха, хүдэлмэриин дутуу дунданууд эбсэшэгүйгөөр хандаха үзэлөөр хүтэлбэрилхы кадрнуудые хүсэд һайнаар хүмүүжүүлдэггүй байгаа. Мүн хүдэлмэреэ шүүмжэлэн шэнжэлжэ ба тэрээндэ бодото сэгнэлтэ хэхэ шадабарииe хүдэлмэрилэгшэдтөө олгохо талаар айком бирагай хүдэлмэри хээгүй байшоо.

Айкомой хүдэлмэриин энэ дутагдал конференци дээрэ үгэ хэлэгшэдэй үгэнүүдһээшье элирэн харагдаба.

Жэшээлхэдэ, партиин айкомой тоосоото элидхэл тушаа Эгэтын МТС-эй директор нүхэр Бимбаев түрүүлжэ үгэ хэлэгшэдэй нэгэн байгаа. Тэрэ хадаа тогтоогдоһон 15 минута соо һаналаа хэлэжэ түрьдөөгүй дээрэһээ, үшөө 10 минута нэмүүлэн абажа, 25 минутын туршэ соо хөөрэбэ. Бимбаев хадаа МТС-эй хүдэлмэриин «амжалтанууд» ба «түйлалтанууд» тухай бардамаар һайрхалгаар, мүн колхозой түрүүлэгшэнэртэ захяа заабари үгэлгөөр үгаеэ хизаарлаба. Харин нүхэр Бимбаев өөрынгөө үгэ соо тракторна хүдэлмэриин гүрэнэй түсэбые МТС-эй дүүргээгүй тухай, мүн МТС-эй тракторна паркын хүсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэдэггүй тухай абяа анир гараагүй байшоо.

Золотопродснабай конторын эрхилэгшэ нүхэр Артамонов мүн иимэрхүү маягтайгаар үгэ хэлэбэ. Тэрэ хадаа контороёо тон лэ һайнаар хүдэлмэрилөө гэжэ харуулхын зорилгоор хэдэн олон тоонуудые удаа дараалан уншажа, конференцидэ хабаадагшадай сагыень бараба.

Эдэ нүхэдэй үгэнүүдтэ конференцидэ хабаадагшад наада барин хандаба. Тиигэжэ, эдэ ораторнуудай һайрхуу бардам үгэнүүд зүб зүйтэйгөөр шүүмжэлэгдэһэн байна.

Партиин айкомой тоосоото элидхэл тушаа бусад үгэ хэлэгшэдэй олонхинь партиин айкомой хүдэлмэриин, мүн аймагтахи гүрэнэй ба ажахын органуудай ажал-ябуулгадахи дутуу дунданuудые хурсаар ба үнэн зүбөөр шүүмжэлөө.

Ажахынгаа зарим һалбаринуудые хүгжөөлгөөр аймагаймнай түйлаһан хэдэхэн һайн показательнууд айкомой пленумүүд ба зүблөөнүүд дээрэ нэгэтэ бэшэ тэмдэглэгдэдэг аад, зүгөөр ехэ удаан саг соо усадхагдадаггүй олон тоото дутагдалнуудаар балартуулагдашана,—гэжэ «Улаан-Туяа» колхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр Гончиков тон зүбөөр тэмдэглээ. Хэрбээ һүүлэй жэлнүүдтэ колхозуудай адуу малай тоо толгой нилээд олошорһон байбашье, харин малажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар ургалта болоогүй байха юм. Олонхи колхозуудта хүдөө ажахын культуранuудай тон бага ургаса абтана. Колхозой ажахын тон олзотой һалбаринууд болохо огородой элеэ тарилга, зүгы үсхэбэрилгэ гэхэ мэтэ һулаар хүгжөөгдэнэ. Иимэ байдал тохёолдоһоной шалтагаан хадаа аймагай организацинуудай зүгһөө колхозуудые халирхайгаар хүтэлбэрилдэг байһан ябадал болоно. Партиин айком ба аймгүйсэдком хадаа ажахын кампанинуудые үнгэргэхэ асуудалнуудые ехэнхидээ анхараад лэ, аймагай колхозуудай хүгжэлтын үндэһэн, перспективнэ асуудалнуудые алгасадаг байба.

Нүхэр Бурдуковский үгэ хэлэхэдээ, партиин айкомой промышленна предприятинуудай хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилһые хэдэн баримтануудаар элишэлэн харуулба. Айком хадаа тон ехэ хэмжээнэй продукци бүтээн гаргахын тула бүхы бии байһан резервнүүд ба арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ ябадалда предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй анхаралые залан шэглүүлжэ шадаагүй.

Делегадууд нүхэд Номтоёв, Галданов, Дамдинов, Ажеев ба бусад үгэ хэлэхэдээ, идеологическа хүдэлмэриин асуудалнуудта партиин аймагай комитет ёhотой анхаралаа хандуулаагүй гэжэ тэмдэглэбэд. Аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд арад зоной дунда политическэ элидхэлнүүдые тон үсөөнөөр хэдэг. Агитационно хүдэлмэри имагта һүүлэй үедэ, һунгуулиин кампаниин эхилһэнһээ лэ хойшо һайжаржа захалһан байна.

Холын зарим колхозуудай ба предприятинуудай партийна эхин организацинуудһаа партиин айкомой таһаршаһан тухай хэдэн делегадууд тэмдэглээ. Коминтернын нэрэмжэтэ колхозой ба Романовка тосхоной партийна организацинуудта партиин айкомой хүдэлмэрилэгшэд жэлдээ нэгэ дахин ошодог, заримдаа ошодогшьегүй байха юм. Тиимэһээ партиин айком эдэ партийна организацинуудай юу хэжэ байһые мэдэдэггүй, тэдэнэй ажал-ябуулгые ёhотойгоор шэглүүлэн заладаггүй байха юм.

Кадрнуудтай ябуулагдадаг хүдэлмэриин ехэ дутуу дунданууд тухай нүхэр Шлыков хэлэһэн байна. Зарим хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй партийна ба гүрэнэй жаяг заршам эбдэдэг, мүн хүдөө ажахын артелиин Уставые тэдэнэй зүгһөө сахидаггүй байһан баримтануудые партиин айком олонхидоо алгасан гарадаг байгаа. Аймагай партийна организацинуудта, — гэжэ нүхэр Шлыков үргэлжэлүүлнэ, — хүдэлмэриин дутуу дунданuудые хаһа саг соонь элирүүлжэ, тэрэниие усадхахын тулада шүүмжэлэл ба өөрынгөө шүүмжэлэл һайнаар дэлгэрүүлэгдээгүй. Иимэ оршон байдал хадаа зарим хүдэлмэрилэгшэдые һайрхуу бардам, һанаа амар ябадалда хүргэнэ, тэдэнэр хүдэлмэриингөө дутуунуудые обёорхоо болишодог, заримдаа өөһэдтөө даалгагдаһан хэрэгүүдые таһалдуулдаг байна.

Партийна организацинуудай секретарьнууд үгэ хэлэхэдээ, эхин парторганизацинуудта партиин доторой хүдэлмэриие һайжаруулха ябадалдань тон һулаар туһалдаг тухай бултадаа шахуу тэмдэглээ. Имэһээ олохон эхин парторганизацинуудай идейно-политическэ ажабайдал ба эмхидхэлэй ажал-ябуулга доодо хэмжээндэ байһан зангаараа. Айком хадаа партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай семинарнуудые тон үсөөнөөр үнгэргэдэг, тэдэниие партийна хүдэлмэриин дүршэлдэ һургадаггүй байха юм. Партиин айком партийна эхин организацинуудай ажал-ябуулгые партийнабэшэ эдэбхитэдтэй харилсаа холбоогоо шангалхаха тээшэ шаглүүлдэггүй байна. Партийна организацинууд партида абалгые һүүлэй жэлдэ болюулжархиһан шахуу гэхэдэ болоно.

Конференци болбол дэлгэрэнгы шиидхэбэри баталан абажа, тэрээн соогоо партиин айкомой хүдэлмэридэхи дутуунуудые тэмдэглэһэн ба аймагай партийна организациин саашанхи зорилгонуудые тодорхойлһон байна.

Конференцидэ хабаадагшад нүхэр Сталинда амаршалгын бэшэг түйлай ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаа.

* * *

ВКП(б)-гэй айкомой шэнээр һунгагдаһан составай пленум боложо, эмхидхэлэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ. ВКП(б)-гэй айкомой нэгэдэхи секретаряар нүхэр Б. С. Семенов, секретарьнуудаар нүхэд Филиппов ба Гантимуров һунгагдаба. Гадна, пленум хадаа ВКП(б)-гэй айкомой таһагуудые даагшадые ба аймагай газетын редакторые баталаа.

Агитатор Самбуевай ашата үгэ

Дари Цыремпиловагай даажа байдаг отара дээрэ нэгэтэ агитатор Самбуев хүрэжэ ерэбэ. Тэрэ хадаа отарынхидтай хөөрэлдэжэ, сай уужа, тамхяа татажа һуутараа иигэжэ хөөрэбэ:

—Манай республикын малажалые хүгжөөхын түлөө советскэ правительство, нүхэр Сталин анхаралаа ямар ехээр табина гээшэб. Энээнэй урда тээшье Бурят-Монголой малшадай ажал хүдэлмэри ба ажабайдалые һайжаруулха гэһэн удхатай хэлэ хэдэн тусхай тогтоолнууд парти ба правительствaар гаргагдаһан байгаа. Тиигээд мүнөө мүн лэ, малай тоо толгойе олошоруулһанай, ашаг шэмыень дээшэлүүлһэнэй түлөө нэмэлтэ түлбэри Бурят-Монголой малшадта олгохо гэһэн тогтоолдо нүхэр Сталин өөрөө гараа табижа гаргаба.

—Таанад юун гэжэ һананат, — гээд агитатор Самбуев тэндэ байгшадта хандаба.—Минии һанахада бидэнэр эрхим ажалаараа сталинска энэ анхаралда харюусаха ёhотойбди гэжэ һанагдана.

— Тэрэ тон зүб байна, — гэжэ Дулма Цыдыпова эгээн түрүүлэн хэлэбэ.—Сталинска энэ анхаралда харюу болгожо би хадаа ехэ хониниһоо байтагай түлгыншье хурьга үхүүлэнгүйгөөр хонидоо ондо оруулхаб гэжэ уялга абанаб. Цыренжамса Эрдынеевае, Дари Цыремпиловае мүрысөөндэ уринаб.

Отарые даагша нүхэр Цыремпилова: «бидэнэр 100 эхэ хонин бүриһөө 125 хурьга абажа, үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэжэ, ехэ хонин бүриһөө 2 килограмм ноoһо хайшалжа шадаха байнабди. Комсомольско залуушуулай отарые мүрысөөндэ урия». гэжэ дурадхаба.

Игэжэ агитатор Самбуевай аятай зохидоор хэлэһэн үсөөхэн тоото үгэнүүд Сталинай нэрэмжэтэ колхозой малажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалистическэ мүрысөөнэй гал носооһон байна. Мүнөө, «СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха үдэрые ажалай шэнэнүүд илалтануудаар угтая» гэһэн лозунгтойгоор малшадай дунда мүрысөөн улам үргэдэжэ байна.

Зэдэ, Боргой.

П. Хогоев.

Семинар үнгэргэгдэбэ

ОРЛИК. **(Радиогоор абтаба).** ВЛКСМ-эй Ахын айком эхин комсомольско организацинуудай секретарьнарай гурбан үдэрэй семинар үнгэргэбэ.

Тус семинар дээрэ ВКП(б)-гэй айкомой секретарь нүхэр Марзаев «ВКП(б) — комсомолые хүтэлбэрилэгшэ ба эмхидхэгшэ» гэһэн темээр элидхэл хэбэ. Уласхоорондын байдал тухай элидхэлые ВКП(б)-гэй айкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр Таханов хэһэн байна. Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ ябадалда комсомольско организацинуудай хабаадалсалга тухай темээр нүхэр Иванов (хүдөө ажахын таһагые даагша) элидхэл хээ.

Гадна, семинарска занятинууд үнгэргэгдэһэн байна.

Лх. Булгутов.

Бригадын агитаторнууд

Мухаршэбэрэй аймагай, Сутайн сомоной, Молотовой нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи бригадада агитаторнууд нүхэд Б. Дабаев, Д. Жанаев ба Цыбик Дугаров гэгшэд хүдэлмэрилнэ.

Эдэ агитаторнууд һунгагшадай дунда ойлгосотой ба дэлгэрэнгы хөөрэлдөөнүүдые саг үргэлжэ ябуулна.

Ш. Гомбоев.

* * *

Прибайкальска аймагай «Путь социализма» колхоздо СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха һунгалтын үдэрые ажалай эрхим амжалтануудаар угтахын түлөө социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрбэ.

Эндэхи агитаторнууд-багшанар Бодриков, Чугунова, колхознигууд Колмакова ба Феклина гэгшэд һунгагшадай дунда агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна.

К. Скворцов.

Нэгэшье лекци уншанагүй

Түнхэнэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ эгээ холын колхоздо 1946 онһоо хойшо аймагай гүйсэдкомой ба ВКП(б)-гэй айкомой хүдэлмэрилэгшэд нэгэшье лекци уншаагүй.

Ганса нэгэн ерэхэдээ хада гүбөөнүүдые дабахаһаан зүрхэ алдажа, холын фермэнүүдэй ямар байһаниие мэдэхые хүсэнгүй, правлениһээ элдэб мэдээнүүдые абаад бусашадаг.

Энэ холын колхоздо аймагай гүйсэдкомой ба ВКП(б)-гэй айкомой талаһаа тусхай анхарал табигдаха саг болоо бэшэ гү?

С. Андыков.

Национальностьнуудай Советдэ һунгаха һунгуулиин № 443 округ

Хоца Намсараевич Намсараев

Дайнай һүүлэй сталинска табанжэлэй түрүүшын жэл эхилээд байгаа бэлэй.

Сэлмэг һайхан үдэр. Кяхтын аймагай «Улаан Табангууд» колхоздо баярай шэнжэ маягтай байба. СССР-эй Верховно Советэй сессиһээ һаяхан бусажа ерэһэн өөһэдынгөө депутадтай колхознигууд халуун уулзалга хэжэ байһан юм.

Арад зоноор Верховно Советэй депутадта һунгагдаһан хуушанай алдарта уранзохёолшо трибуна дээрэ гаража, арадуудай агууехэ вождь Иосиф Виссарионович Сталинтай уулзаһан тухайгаа болон манай орондо коммунизм байгуулгын табанжэлэй гайхамшагта ехэ түсэбэй баталагдан абтаһан тухайда хөөрэжэ үгэбэ. Сталинска эпохын илалтата тугые баригша, манай Эхэ ороной столица Москва тухайда хөөрэжэ, сугларагшадые ехээр һонирхуулба...

Омог баяртай һууһан олон колхознигуудай дундаһаа буурал сагаан толгойтой үбгэн хүл дээрээ бодожо, налархай илдамаар иигэжэ хэлэбэ:

—Танай хөөрэһэн бүгэдые анхаралтайгаар шагнаад байхадаа Москва городтоо ошоод ерэһэн шэнги болобобди. Манай бүхы найлабариие гүйсэд дүүрэнээр дүүргэхэ үнэнтэ депутат байнат,—гэбэ.

—Үбгэн баабай тон зүб хэлэнэт, энэ һонирхолтой уулзалга дээрээ шэнэ уран шүлэг зохёолнуудаа уншаһай гэжэ хүндэтэ депутадтаа хандаха байнабди,—гэжэ сахилзама арюухан шарайтай залуушаг эхэнэр бултанай хүсэлые ханган мэдүүлбэ.

Нэрьемэ шанга альгаташалган соо арад зоной депутат дахяад трибуна дээрэ гаража, ирагуу шүлэг зохёолнуудаа уншаба.

Уран һиилүүршын угалзата зурагые, талын голой тамирлаг шуран урасхалые, залуу малшадай золто дууе һануулһан ирагуу һайхан аялгаар шүлэгүүдынь зэдэлэн соностобо. Тэндэ һуугшад арад зонойнгоо һүр хүсэн, шэн зориг, элэбхи үүсхэлые, Кяхтын малшадай, Кударын таряашадай, үбгэд хүгшэдэй, залуушуулай магтаалта түрүү хэрэг ажалые нюдөөрөө харан баясабад.

Уранзохёолшын арад зондоо али зэргэ хүндэтэй ба ойро байһые харуулһан, депутат ба һунгагшадай хоорондын сэдьхэл хүдэлгэмэ гүнзэгы хани барисаан иигэжэ бэхижэжэ байдаг.

* * *

Анханда үргэлжэдөө үзэг ном мэдэхэгүй байһан бурят-монгол арад зон өөрын үндэһэн литературатай болобо. Манай советскэ литературын эхин һуури табигшань хадаа олондо мэдээжэ хуушанай уранзохёолшо Хоца Намсараевич Намсараев болоно.

Бурят арадай оюун бэлигтэ поэт Хоца Намсараев 1889 ондо Хэжэнгын аймагай үгытэй айлай бүлэ соо түрэбэ. Найма наһатайдаа нютагайнгаа нэгэ хүндэ үзэг заалгажа, уншажа ба бэшэжэ шадаха болобо. Энээгээр һуралсалынь хизаарлаа бэлэй. «Энэ үедэ бурят тосхон һууринуудта ямаршье һургуули байгаагүй. Үзэгтэ һураһанайнгаа ашаар хуушан монгол дээрэ хэблэгдэһэн бүхы монгол номуудые уншаһан байнаб... Үшөө үхибүүн байхаһаа эхилжэ, арадай үльгэр домогуудые һонирхон хадуужа, хүгшэн эхынгээ хөөрэхые ханагтайгаар шагнадаг байгааб. Уланшьегүй өөрөө үльгэр хэлэжэ эхилээб» гэжэ нүхэр Намсараев өөрынгөө автобиографи соо хөөрэнэ.

Хоца Намсараевай өөрынгөө литературна ажал-ябуулгые эхилһэн тэрэ үе хадаа Бурят-Монголой түүхэдэ онсо илгарһан үе байгаа. 1918 он ябажа байба. Японо-американска империалистнуудаар дэмжэгдэһэн буржуазна националистнуудтай болон сагаан гвардеецүүдтэй тэмсэһэн тэмсэл соогуур хүдөөдэ революциин хүсэн бэхижэн батажажа байгаа. Арад зоноо эрхэ сүлөөтэй ба баяр золто байдалда абаашахын түлөө манай арадай эрхим хүбүүд басагад большевистскэ партиин нангин туг доро хамтаран нэгэдэжэ байгаа һэн. Эрхим түрүү эдэ хүнүүдэй дунда залуу Хоца Намсараев жагсалсаба.

1919 ондо өөрынгөө эхин түрүүшын зохёол болохо «Харанхы» гэжэ нэгэ акттай пьесэ бэшэбэ. Энэ пьесыень, мүн тэрэнэй удаа бэшэгдэһэн бусадшье пьесэнүүдыень хүнүүд бэе бэеһээ буулгажа абаад, улам бүри ондо ондоо һуурин тосхонуудаар харуулжа байгша бэлэй. Тэрэ үедэ Хоца Намсараев өөрынгөө зохёоһон пьесэнүүдые ударидан табидаг, өөрөө наададагшье байгаа.

Хоца Намсараев эдэ пьесэнүүд соогоо ноёд баядай хатуу хэрзэгые, лама бөөнэрэй ааша мэхые революционно хэлбэришэгүй зорилгоор элирүүлэн харуулхаһаа гадна, мандажа байгаа шэнэ байдалые, арадай эрхэ сүлөөе магтадаг байба. Эдэ пьесэнүүдэй хүмүүжүүлхы хүсэн айхабтар ехэ байһан юм. Эдэ пьесэнүүд хадаа Бурят-Монголой советскэ литературын, онсолон хэлэбэл, советскэ драматургиин эхи һууринь боложо үгэһэн байна.

1925 ондо, һаяхан гаража эхилһэн «Бурят-Монголой Үнэн» газетын эхин түрүүшын номернуудай нэгэндэ Хоца Намсараевай нэгэ шүлэг хэблэгдэһэн юм. «Хуушан барга саг үнгэрөө. Гэрэлтэ наран толорон мандаба» гэжэ тэрэ шүлэг соо хэлэгдэбэ. Агууехэ Октябриие, сүлөө золто шэнэ сагые магтан дуулаһан энэ шүлэгөөрөө Хоца Намсараев хадаа Бурят-Монголой советскэ поэзиин эхи һуури табиба.

Уранзохёолшо хадаа хүдөө тосхондохи ангиин тэмсэл харуулһан хэдэ хэдэн рассказуудые тэрэ үедэ бэшэбэ. «Тиимэ байгаа» гэһэн Хоца Намсараевай новеллэнүүдэй түрүүшын сборнигой хэблэгдэн гараһан ябадал болбол Бурят-Монголой прозын реалистическэ замаар шууд хүгжэжэ эхилһые гэршэлэн харуулаа.

Арадай дайсадые хайра гамгүйгөөр сохидог сатира хадаа Хоца Намсараевай тон шадабаритайгаар бэшэдэг жанр болоно. Ламанарай бүдүүлиг харанхы хэрэгые, тэдэнэй реакционно удха шанарые «Үбгэн гэлэнэй үгэ» гэжэ поэмэ соогоо һонирхолтойгоор, зүбөөр харуулаа. Арадай аман үгын гол удхаар бэшэгдэһэн шэнэ шэнэ рассказууд ба ламанарые, буддын шажанай бодото удхашанарые элишэлһэн зурагууд улам бүри олоор хэблэгдэдэг болобо.

Манай бүхы советскэ ороной түхэл шарайе шэнэдхэн хубилгаһан сталинска табанжэлнүүд хадаа манайшье республикые танигдашагүй болгоо. Арад зон дүлии байһан ой тайга соо завод фабрикануудые бодхообо. Хүдөө һуурин тосхонуудта колхозуудай комбайн ба тракторнууд шэнхинэн хүдэлмэрилжэ, городуудта дээдэ һургуулинууд болон театр музейнүүд нээгдэбэ, мүн научна шэнжэлэлгын институт эмхидхэгдэбэ.

Арад зоной дундаһаа оюун бэлигтэ залуу уранзохёолшод олоороо дэбжэн гараа. Тэдэнэр хадаа Н. Балдано, А. Шадаев, Б. Базарон Ц. Номтоев, Г. Цыдынжапов, Ш. Нимбуев, Ж. Тумунов ба бусад болоно. Эдэнэр хадаа ородой классическа литературые шудалжа, Горькиин болон Маяковскиин зохёолнуудые уншажа, өөһэдынгөө советскэ литературые шэнэ шэнэ зохёолнуудаар баяжуулаа. Эдэнэрэй үрэжэлтэ ажалые Хоца Намсараев ударидан толгойлһон байна.

Хоца Намсараев хадаа сталинска табанжэлнүүдэй түрүүшын жэлнүүдтэ өөрынгөө эгээл томо зохёол болохо «Цыремпил» гэжэ повесть бэшэһэн юм. Уранзохёолшо энэ ном соогоо ород арадай ударидахы ба эмхидхэхы үүргые, арадай жаргалай түлөө тэмсэһэн эрхим хүнүүдые эли тодоор харуулаа. Энэ повесть хэдэн удаа хэблэгдэн тунхаглагдажа, манай литературын олондо хүндэлэгдэһэн эрхим зохёолнуудай нэгэниинь болоо.

«Цыремпил» гэжэ энэ повесть хадаа бурят-монгол арадай революциин урдахи харанхы бүдүүлиг байдалые үргэнөөр харуулна. Энэ номой гол темэнь хадаа өөһэдынгөө эрхэ сүлөөгэй түлөө арад зоной тэмсэһэн тэмсэл болоно. Повестиин гол герой Цыремпил хадаа үеын үедэ тохорон тогтоһон хуушан ёho заншалай урдаһаа эсэргүүсэн болоно. Энээнэйнь түлөө лама ноёд тэрэниие хатуу шэрүүнээр гурдэхэ юм. Гэбэшье, Цыремпил сухарин булигданагүй. Тэрэ түмэр замай ород хүдэлмэришэдэй зэргэһээ өөрынгөө үнэнтэ нүхэдые, шэрүүн ажабайдалайнгаа багшанарые олоно. Тэрэнэй ашаар Цыремпил подпольно кружогто хүмүүжүүлэгдэжэ, ёhотой революционер болоод, түрэл арадайнгаа эрхэ жаргалай түлөө зоригтой илалтатайгаар тэмсэнэ.

Хүдөөдэ тогтон байгуулагдаһан социалистическэ шэнэ харилсаан халаа лама ноёд, кулагууд, буржуазна националистнуудтай хэһэн эрид шанга тэмсэл дундуур бии болоо. Социалистическэ шэнэ ёho байдалай яажа түхэлшэһые Хоца Намсараев «Нэгэтэ һүни» гэжэ повесть соогоо, мүн олон шүлэгүүд дотороо эли тодоор зураглан харуулаа. Хоца Намсараевай зохёолнууд уран һайханайнгаа талаар үндэр шанартай болоо. Уранзохёолшын творчество хадаа ажабайдалые гүнзэгыгөөр, зүбөөр харуулдагаараа онсо илгарна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Хоца Намсараев ехэ олон зохёолнуудые бэшээ. Сэрэгэй үедэ бэшэһэн өөрынгөө зохёолнууд соо уранзохёолшо хадаа советскэ арадай патриотизмые, советскэ социалистическэ байгуулалтын булигдашагүй һүр хүсэтэйе, СССР-эй арадуудай эблэршэгүй эбтэ бата холбоо барисаае һайнаар харуулаа.

Дайшалхы самолёт байгуулхэ хэрэгтэ өөрынгөө зөөриие бэлэглэһэн саратовска колхозник Ферапонт Головатый гэгшын патриотическа үүсхэлые бидэнэр бултадаа һананабди. Энэ һайшаалта үүсхэлые манай республикын олон колхознигууд дэмжээ. Энэ темэ дээрэ Хоца Намсараев «Алтан зэбэ» гэжэ повесть бэшэһэн байна.

Бурят-Монголой литературые бии болгохо ажал хадаа буржуазна националистнартай болон арадай бусадшье дайсадтай тэмсэһэн эрид хатуу тэмсэл соогуур бэелүүлэгдээ. Тэдэ дайсад хадаа идеологическа хүдэлмэриин гол участогуудай нэгэниинь болохо литературые өөһэдынгөө хара муухай хэрэгтэ хэрэглэхые али болохоор оролдоһон, «Гэсэр» гэжэ реакционно-хансклa аман зохёолые айхабтар ехээр магтан суурхуулһан байгаа. Манай советскэ литературада хоро хүргэхэ гэһэн тэдэнэй бузар һэдэлгэ хаһа саг соогоо бута сохигдоһон байна. Манай республикын олониитэ хадаа областной партийна организациин хүтэлбэреэр буржуазна националистнарые ба тэдэнииe һайшаан дахагшадые хайра гамгүйгөөр элирүүлэн сохиһон юм.

Литературын идейнэ арюун сэбэр ба партийна байхын түлөө тэмсэгшэдэй түрүүшын зэргэдэ Хоца Намсараевич Намсараев ходо доо байлсаһан байна. Манай партиин ЦК-гэй идеологическа асуудалнуудаар гаргаһан шиидхэбэринүүд хадаа Хоца Намсараевич Намсараевые шэнэ шэнэ зохёолнуудые бэшэхэ хэрэгтэ зоригжуулаа. Поэдые идейнэ болон творческо талаарынь айхабтар ехээр ургуулаа. Манай партиин ба нүхэр Сталинай энэ эсэгын халуун анхаралые Хоца Намсараевич хадаа советскэ үеын хүнүүдэй хэрэг ажалые, арюун һайхан оюун сэдьхэлые, эрмэлзэл хүсэлые харуулһан үндэр идейнэ зохёолнуудаар харюулаа.

Советскэ правительство халаа Хоца Намсараевай арад зонойнгоо аша туһада хэһэн ажалые хүндэтэйгөөр сэгнэжэ Ленинэй орденоор болон Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаһан байна.

Бурят-Монголой литературын эхи һуури табигша Хоца Намсараевич Намсараевай 60 наһанай ба литературна олониитын ажал-ябуулгынь 30 жэлэй ойн үдэрые манай республикын ажалшад үнгэргэгшэ жэлдэ үргэнөөр тэмдэглэһэн байна.

Арадай уранзохёолшын творческо 30 жэлдэ зорюулагдажа, повестьнуудайнь болон шэлэгдэмэл шүлэгүүдэйнь хоёр томохон номууд хэблэгдэбэ. Уранзохёолшын шүлэгүүдые, прозаическа зохёолнуудые болон пьесэнүүдые согсолһон 31 номууд хамта дээрээ хэблэгдээ. Бурят-монгол арадай хүгжэлтын гол замуудые эдэ номууд дотор элеэр харан ойлгожо болоно. Хоца Намсараевич хадаа өөрынгөө творческо шэн габьяагаар, ажабайдал ба ажал-ябуулгаараа манай арадай оюун ухаанай айхабтар ехэ ургалтые согсолон, арадай хүсэл эрмэлзэлгые элитээр харуулһан хүн болоно гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

* * *

Кяхтын ба Кударын ажалшадай Хоца Намсараевич Намсараевые СССР-эй Верховно Советэй Национальностьнуудай Советэй депутадта кандидадаар дахяад дэбжүүлээд байһан энэ үедэ:

— Та ямар зохёол бэшэжэ байнабта?— гэжэ Хоца Намсараевичһаа асуубабди.

— Минии арад зондо шухала хэрэгтэй зохёол бэшэжэ байнаб,— гэжэ тэрэ бидэндэ харюусаба.

Үнэхөөрөө арадай уранзохёолшо гээшэ иигэжэл хэлэхэ байна бшуу.

Хоца Намсараев арад зонтоёо нэгэн алли һанал сэдьхэлтэй. Энэ хадаа өөрынгөө бүхы ажал-ябуулгаар Эхэ оронойнгоо үнэнтэ патриот, Ленин—Сталинай агуусхэ партиин үнэн хүбүүн болоно.

Ц. Галсанов.

Күхэд һунгагшад! Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидат Хоца Намсараевич Намсараевта голосуудаа нэгэн һаналтайгаар үгэе!

Цыренжап Сампилович САМПИЛОВ

ҺҮХЭД ҺУНГАГШАД! Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидат нүхэр Сампиловта голосуудаа нэгэн һаналтайгаар үгэе!

☆ ☆ ☆

АРАДАЙ УРАНЗУРААША

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Соведэй депутатта кандидат Цыренжап Сампилович Сампилов имагтал советскэ засагай ашаар дарлал доромжололой, барлаг боолойн намаг сооһоо мултараад, зол жаргалай, алдар солын гэрэлтэ арюун замда гараа, РСФСР-эй искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагша, БМАССР-эй арадай уранзурааша хүрэтэрөө ургаа...

* * *

...Үргэн сэгээн Ярууна торготон сэнхинжэ, угаа аалиханаар мэлмэрэн долгитоно. Саада эрьеэрхи набтархан хадануудынь нюдэнэй үзүүртэ, уһанай нэмжээ хүхэ нюрган дээхэнүүр хүхэрэн харагдана. Уһан дээгүүр эндэшье, тэндэшье бүлэглэн һууһан нугаһад сасажархиһан тонтогоолнууд шэнгеэр харагдан аалихан долгиндо түлхигдэн урдана.

Ойро тойрон малнууд бэлшэжэ, шэмэтэй ногоон соо жиигана. Бэерхүү бүдүүзгэй томо малаан буха газар малтан бурхиржэ байтараа тархяа үргэжэ, газар тэнгэри хоёрой хоорондуур шагаагаад, утаар татан зоходожо ороно. Мэнэ һаяхан угаалгажархиһан шэнги сэбэрхэн хээр унаган эхынгээ хоншоортой хоншоороо зэргэлүүлхэдээд, ногооной үзүүр шэмхэлнэ....

Баянай барлаг, арба үлүүтэйхэн наһатай Цыренжап ургамал шулуун дээрэ һуугаад, адуулжа ябаһан хонидоошье мартажархинхай, түрэл нютагайнгаа эды шэнээн элдин һайхан шарайе ехэл амтархан шэртэжэ, эльгэ зүрхэнһөө таашаан баясана. Хаража байһан юумэеэ бултыень бүхы наһан соогоошье мартахаар бэшэ бүхэ бэхеэр арюун һонор толгой соогоо ябтална.

Тиигэн һуутарынь нюсэгэн хүл дээрэнь алаг шоргоолжон хазажа, Цыренжап тэрээниие унагааһанай дашарамдаа эндээшье, тэндээшье халааһатай үмдэеэ, онгошоһон, хуушаржа эндэ тэндээ бүлгэршэһэн самсаяа хараад, досоонь хүйтэ дахжа, бодолгодо баригдана: «Эдэ Арадаевтан, Абрамовичтан мэтын баяшуулай торгон дээгүүр хүльбэржэ, тоһон соогуур ойможо байхадань, манайхин мэтын үгытэйшүүл борьбоо газарта хүргэнгүй тэдэнэй ажал хэжэ байгаад, яахадаа нюргөө үмдэхэ хубсаһагүй, хотодоо эдихэ хоолгүй, халуунда халажа, хүйтэндэ хүрэжэ, зобожо тулижа ябана гээшэб?

Баяшуулай үхибүүдэй сабхи үмдөөд, тобоолдожо ябахада, би яахадаа орпгинса жалжагы дагадха гуталаа гамнажа, үдэшэ үглөөнэй хүйтэндэ үнеэнэй халуун хэбтэри дээрэ хүлөө дулаасуулжа ябаха болоо хүн бииб? Яахадаа?! Баяшуулай үхибүүдэй морнной сэргэшье, нохойн толгойшье зуража шадахагүй аад, хайран саарһа карандаш, булаг шэрэ гутаажа байхадань, би яахадаа иимэ һайхан юумэнүүлые үнэһэлэгэһэн хүлдүүр дээрэ зураха баатай болоо хүн бииб! Яахадаа?! Тэдэнэй бууза эдижэ байхада, би яахадаа тэбшын оёор долёожо ябаха хүн бииб? Яахадаа?!..»

Энэ мэтын шүбгэ шэнги хурса бодолнуудые бодожо, нюгаргаа «хахинатарынь» зангидана, шүдэеэ таршаганатарынь хабирна. Эдэ бүхы баяшуулые бахалуурдажа, ами табитарынь бажууджа хаяһайб гэжэ һанана.

* * *

Гартаа уратай, нюдэндөө согтой хөөрхэн хүбүүн Цыренжап! Ши, халагни, юушье мэдэнэгүйш даа! Мэдэхэшье аргашни үгыл! Мянган хадануудай саана гүн гүнзэгы ухаатай, арюун һайхан сэдьхэлтэй агуухэ багшанар Ленин ба Сталин шамайе, шам шэнги үй түмэн хүнүүдые дарлалай гэнжэһээ мулталхын түлөө, шамда, бүхы ажалшан арадта барагдашагүй ехэ баяр жаргал асархын түлөө түрибэлгүй ехэ ажал ябуулжа байна. Эндэһээ нишэ гушаад жэл үнгэрөөд байхада, арадтаа алдартай, орондоо суутай уранзурааша болонхой, үргэн ехэ эрхэ сүлөөтэй, барагдашагүй ехэ зол жаргалтай бурят-монгол арадайнгаа делегацитай хамта, 1936 ондо агуухэ Сталин багшатаяа нюураараа уулзажа, өөрынгөө эрхим зурагые гартань барюулаад, илдам дулаахан гарыень барин барин баясан байхалши! Эхэ оронойнгоо, арад зонойнгоо аша туһын тулада шэн габьяата ажал хэһэнэйшни түлөө Советскэ Правительство дээдын дээдэ шагналаар—Ленинэй орденоор шамайе шагнахал!

* * *

Ноорхой оодохон хүүртигтэй, арадаа борбогорхон үргэбшэтэй, гартаа мүлимэл шидамтай, шираг залуу хүбүүн шэдхэ бүтүү ой соогуур ошоһон харгыгаар зүүн урда зүг руу эрид шууд гэшхэлнэ... Энэ хадаа боргожожо бэеэ хүсэһэн Цыренжап баяшуулай дарлалтада тэсэжэ ядаад, үнэн зүбые, зол жаргал бэдэрэн аяар холын Чита город зорижо ябана гээшэ...

Городто ошоходонь үнөөхил баяшуул үгытэйшүүл, үнөөхил дарлал доромжолол алхам бүхэндэнь тохёолдобо. Хоолойгоо тэжээхын тула Цыренжап шулуу нүүрһэтье малтаба, морин тэргээр ашаашье шэрэбэ, мылэ шанадаг заводтошье хүдэлмэрилбэ. Империалистическэ дайнай фронт абаашагдажа, окопшье малтаад үзэбэ.

* * *

Тиигэжэ дарлалай намаг соо бүдэржэ ябатарынь, олон зуун жэлдэ Россие дарлан, улам улам зузааржа байһан хаг хирые, харанхы маные үгы хээд, ажалшадта хизааргүй ехэ жаргалай мүнхэ һайхан нара мандуулхаяа байгаа агуухэ баатарнууд Ленин ба Сталин тухай, *большевигүүд тухай* далита хурдан һураг суу окопһоо окоп дамжан, нютагһаа нютаг дамжан бүхы Россие дүүрэн сууряатаба...

Тиин имагтал Агуухэ Октябрьска революци, советскэ засаг Цыренжанта, мүн тэрээн шэнги олон олон миллион ажалшадта хизааргүй ехэ эрхэ сүлөө, зол жаргал асарба. Дүүрэн эрхэтэй советскэ граждании болоһон Цыренжанта өөрынгөө түрэлхиин бэлиг шадабариие үргэн дэлгэрээр һалбаруулан социалистическэ Эхэ орондоо, түрэл арадта үнэн сэхээр алба хэхэ арга боломжые имагтал советскэ засаг, советскэ һургуули, ородой алдар суута уранзураашад олгобо.

Социалистическэ Эхэ оронтоёо, түрэл арадтаяа эльгэ зүрхөөрөө, мяха шуһаараа холбоотой уранзурааша Цыренжап Сампилович Сампилов болбол өөрынгөө оюун бэлигые, уран биирые үдэрһөө үдэртэ хурсадхан, социалистическэ байгуулалтада, бурят-монгол арадай удхаараа социалистическэ, формоороо национальна искусство байгуулгада шэн зоригтойгоор хам оролсобо.

Тиин бэлигтэ уранзурааша болбол гушаад жэлэй турша соо аяар таба мянга гаран зурагуудые зураһан байха юм. Уранзураашын байгуулһан идейнэ үндэр шанартай, зориг бадаруулагша советскэ патриотизмын үзэл сурталаар халима дүүрэн зурагууд соонь Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэреэр, агуухэ ород арадай туһаламжаар нэгэ илалтаһаа нүгөө илалта тээшэ дабшан хүгжэжэ байгаа бурят-монгол арадай хүгжэлтын зам харуулагданхай. Тэрэнэй зурагууд ажалшадые габьяата хэрэгүүдтэ зоригжуулжа, уряалжа байдаг.

Элитэ ехэ уранзураашын эрхим зурагууд: «Таладахи инаглал», «Соведүүдэй засагай түлөө», «Байгал шадарай партизанууд» ба бусад бүхы советскэ орон соо алдаршанхай, хэдэн олон столична городуудтахи музейнүүдтэ табигданхай.

РСФСР-эй искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагша, Бурят-Монголой арадай уранзураашадай Союзай правлениин түрүүлэгшэ Цыренжап Сампилович Сампилов болбол олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Тэрэ хадаа арад зонтоёо тон нигта холбоотой. Хэдэн аймагуудтахи хэдэн колхозуудай клубуудые уранзураашын шэмэглэһэн ябадал болбол энээнэйнь толотомо гэршэнүүдэй нэгэниинь болохо байна.

Эхэ орондоо, арадтаа үнэн сэхээр алба хэдэг тула Цыренжап Сампилович болбол арад зондоо тон ехэ хүндэтэй болонхой. Эгээ иимэһээ бурят-монгол арад болбол Агуухэ вождь ба багша Сталинтай уулзаха хизааргүй ехэ зол хубида тэрээниие хоёр дахин хүртөөгөө.

Эгээ иимэһээ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ Цыренжап Сампилович болбол арадайнгаа делегацитай фронт ошожо, эрэлхэг баатарнуудта арадайнгаа бэлэгүүдые барилсаһан, һүүлээрнь хэдэ хэдэн гайхамшагта зурагуудые бэшэһэн байна.

Эгээ иимэһээ алдарта уранзураашын үбсүүндэ Ленинэй орден, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орден ба «1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ хэһэн шэн габьяата ажалай түлөө» медаль толорно.

Эгээ иимэһээ нүхэр Сампилов БМАССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагданхай.

Эгээ иимэһээ Холтосон руднигай ба Закаменай МТС-эй хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад, Түнхэнэй аймагай «17 партсъезд» колхозой колхознигууд ба колхозницанууд, Ахын аймагай Орликско дунда һургуулиин багшанарай коллектив Цыренжап Сампилович Сампиловые һунгуулиин № 437 Түнхэнэй округһоо СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ.

Ш. Нимбуев.

☆ ☆

Большевистскэ партиин үнэн хүбүүн

Хорёод жэл хамта хүдэлмэрилжэ байһан дээрэһээ би Цыренжап Сампиловичые тон һайнаар мэдэхэб. Тэрэ хадаа бэлиг түгэлдэр уранзурааша, олониитын эдэбхитэй ажал-ябуулагша, олдошогүй эрхим нүхэр ба туһалагша, большевистскэ партиин үнэн хүбүүн мүн.

Цыренжап Сампилович хадаа мэргэжэл шадабаряа саг үргэлжэ дээшэлүүлэн, улам бүри гоё һайхан, идейнэ гүнзэгы удхатай зурагуудые бэшэжэ, социалистическэ Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ, улам арбидхаха хэрэгтэ ажалшадые зоригжуулжа байдаг. Тиимэһээ арадайнгаа дунда тон ехэ хүндэтэй болонхой.

Цыренжап Сампилович Сампилов һунгагшадайнгаа этигэл найдабариие нэрэтэй солотойгоор харюулха байна.

Г. Павлов,
БМАССР-эй арадай уранзурааша.

Арадтаа хүндэтэй хүн

Би Цыренжап Сампилович Сампиловтай анха түрүүн 1928 ондо, Иркутскдахи уранзурагай техникумэй студент байхадаа танилсаа һэм. Бодото ажабайдалые тон үнэн зүбөөр харуулһан тэрээнэй зурагуудые хэмгүй ехээр һонирхоо бэлэйб.

Тэрээнһээ хойшо уранзураашын мэргэжэл шадабаринь минии хараһаар ябатар улам урган һалбаржа, олониитын ажал-ябуулгынь далайса улам үргэдэжэ, тэрээнэй нэрэ хундэнь аяар дээшээ үргэгдэһэн байна.

Өөрынгөө гайхамшагта зурагуудаар ажалшадые шэн габьяата ажал тээшэ уряалан дуудажа байдаг дээрэһээ нүхэр Сампилов арад зонойнгоо магтаал һайшаалда хүртэһэн байна.

Нүхэр Цыренжап Сампилович Сампилов СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаад байхадаа арадайнгаа найдабариие солотойгоор харюулжа лаб шадаха байна.

А. Окладников,
уранзурааша.

☆

МАНАЙ КАНДИДАТ

Хаанта засагта дарагдажа байһан олон миллион бэлигтэниие дарлалай гэнжэһээ мулталан үргэһэн агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин туйлай ехэ аша габьяае Цыренжап Сампилович Сампиловай ажабайдалай жэшээ дээрэһээ эли тодоор харанабди. Урдань барлаг ябаһан энэ хүн имагтал советскэ засагай ашаар манай ороной олондо мэдээжэ ба элитэ ехэ уранзураашадай зэргэдэ жагсаһан байна бшуу.

Цыренжап Сампилович болбол өөрынгөө творчествын түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилэн инаг түрэл арадтаа, социалистическэ Эхэ орондоо, коммунистическэ партидаа, агуухэ вождь Сталин багшадаа хизааргүй ехэ дурлалаар халима дүүрэн зурагуудые зуража захалһан байна.

Нүхэр Сампилов болбол олониитын ба гүрэнэй ажал хэрэгтэ тон эдэбхитэйгээр хабаададаг.

Нүхэр Сампиловай арадайнгаа үмэнэ байгуулһан аша габьяань айхабтар ехэ.

Цыренжап Сампилович Сампилов СССР-эй Верховно Соведтэ арадай эрхим түлөөлэгшэ болохо байна.

Р. Мэрдыгеев,
БМАССР-эй искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагша.

Советскэ засагай ашаар хүмүүжээ

Цыренжап Сампилович Сампилов болбол манай нютагай — Догно-Яруунын хүн юм. Нүхэр Сампиловай бага балшар наһандаа баяд ноёдто доромжологдожо, тэдээнэй барлагынь боложо ябаһыень, түрэлхиин ехэ бэлигтэйень һайса мэдэхэ наһажаал хүнүүд манай колхоздо олон.

Манай ороной бүхы арадуудта, тэрэ тоодо бурят-монгол арадта эрхэ сүлөө, зол жаргал олгоһон Агуухэ Октябрьска революци нүхэр Сампиловай мүрэ дээрэһээ барлаг богоолой хүндэ хүшэр ашаае хобхолон хаяа. Имагтал советскэ засаг тэрээнэй «хүлыень дүрөөдэ, гарыень ганзагада» хүргэжэ, бүхы советскэ орон соогоо алдар солотой уранзурааша болон хүмүүжэхэ ябадалдань туһалаа.

Энээниие мэдэрхэдээ ба мүнөө нүхэр Цыренжап Сампилович Сампилов манай социалистическэ гүрэнэй дээдэ органой депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээ гэжэ мэдэхэдээ бидэ туйлай ехээр баясанабди.

Б. Балмаев,
Яруунын аймагай «Улаан Туяа» колхозой түрүүлэгшэ.

Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлһөөр 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан

Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлһэнһөө хойшо 30 жэлэй ой гүйсэһэнэй алдарта үдэрые манай республикын ажалшад угаа ехэ политическэ ба ажалай дэбжэлтын оршон байдалда үргэнөөр тэмдэглэбэ.

Мартын 2-то Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрта республикын ба городой партийна, советскэ ба олониитын организацинуудай түлөөлэгшэдэй баярай суглаан болобо.

Забайкальеые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ хабаадаһан партизанууд нүхэд Армянинов, Иванов, Смолин, Чебунин, Мясникова, Куприянова болон бусад хадаа партийна, советскэ ба олониитын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта президиумэй столой саана һуунад.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ нүхэр Цыремпилон баярай суглаае нээбэ. Зал соо нэрьемэ альгаташалган болоно, гүрэнэй гимнын һүр жабхаланта аянга зэдэлнэ.

Нүхэр Евдокименкын дурадхаар советскэ арадай агуухэ вождь нүхэр Сталин түрүүтэй ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Полит бюро хүндэтэ президиумдэ тон ехэ баяртайгаар һунгагдаа. Суглаанда хабаадагшад хадаа нүхэр Сталинай ба тэрэнэй дүтын соратнигуудай хүндэлэлдэ нэрьемэ оваци хэнэ.

Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлһэнһөө хойшо 30 жэлэй ой тухай элидхэл ВКП(б)-гэй Улан-Удын Городской комитедэй секретарь нүхэр Ким хэлэбэ.

—Мүнөөдэр республикын ажалшад, —гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. — Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлһэнэй ойе баяртайгаар тэмдэглэжэ байна. Энэ түүхэтэ үдэр хадаа ССР Союзай Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудта бэлэдхэлтэй дашарамдан болоһон айхабтар ехэ политическэ ба ажалай дэбжэлтын оршон байдалда тэмдэглэгдэжэ байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ Бурят-Монголой промышленностиин ба транспортын бүхы предприятинууд дээрэ, колхозууд ба совхозуудта бүгэдэарадай һайндэрые—һунгалтын үдэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула, дайнай һүүлэй сталинска табанжэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын тула социалистическэ мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрбэ.

Баярта һайхан энэ үдэрые манай республикын ажалшад 1950 оной түрүүшын кварталай гүрэнэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ угтахые бэлэдхэжэ байна.

30 жэлэй саада тээ бурят-монгол арад большевистскэ партиин ударидалгаар, агуухэ ород арадай ба Улаан Армиин туһаламжаар сагаангвардеецүүдэй ба интервентнүүдэй зэбүүрхэмэ муухай банданууды хайшан гэжэ үй бута сохиһон тухай нүхэр Ким хэлэбэ. Бата шанга революционернууд В. М. Серов, Ц. Ц. Ранжуров, К. А. Масков, В. Д. Жданов болон бусадые сагаангвардеецүүдэй алууршадай алаһан тухай суглаанда хабаадагшад элеэр һанана. Зал дотор һууһан партизанууд болбол хүдэлмэришэн, таряашаниие хэдэн олоноорнь сагаангвардеецүүдэй ба интервентнүүдэй буудажа, сабшажа аладагые нюдөөрөө хараһан байна.

Интервентнүүд болбол тосхонуудые хэдэн олоорнь галдадаг, эхэнэрнүүд ба хүүгэдые буудажа аладаг, арад зониие тонодог, дээрмэдэдэг байгаа.

Республикын ажалшад болбол республикые сүлөөлхын түлөө бата шанга тэмсэлшэдые али болохоор дэмжэдэг, советскэ засагай хорото муухай дайсадые оронойнгоо газар дайдаһаа намнахадань туһалдаг байгаа. Иркутскын сүлөөлэгдэһэн дары 1920 оной январьда баруун зүгэй Бурят болбол колчаковецуудһаа сүлөөлэгдэһэн байна. 1920 оной февраль һарада Улаан Армиин түрүү частьнууд Верхнеудинск ерэжэ, партизануудай отрядуудай туһаламжаар мартын 2-то Верхнеудинскые сүлөөлһэн байна.

— Энэ хадаа Бурят-Монголой ажалшадай ажабайдалдань түүхэтэ событи мүн байгаа,—гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ.— Тэрэ сагһаа хойшо манай республикын ажалшад СССР-эй арадуудай эбтэ нагэн булэ соо зол жаргалтай шэнэ байдалаа байгуулна, коммунизм тээшэ этигэл түгэсөөр дабшана.

Урдань хаанта Россин гээгдэнхэй заха хизаар байһан Бурят-Монгол хадаа мүнөө түрүү социалистическэ республика болонхой. Хооһон хубхай газар дээрэ сталинска табанжэлнүүдэй үедэ мүнөө сагай түрүү техникээр зэбсэглэгдэһэн олон зуугаад промышленна предприятинууд бии болонхой.

— Большевистскэ партиин ударидалгаар, индустриализациин сталинска политикые бэелүүлһэнэй ашаар Бурят-Монголой ажалшад өөрынгөө республикые Дальна-Востогой индустриальна хизаар болгоо.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ Бурят-Монголой хүдөө ажахы болбол коллективизациин үндэһэ һуури дээрэ томо, социалистическэ ажахы болоо. Хүдөө ажахын гол һалбари — малажал жэлһээ жэлдэ хүгжэнэ.

Культурын талаар республика дотор айхабтар ехэ хубилалта болоо. Жэшээтэ богонихон болзор соо Бурят-Монгол болбол үзэг бэшэг үргэлжэдөө мэдэдэг республика болонхой. Манайда бүгэдэниитын уялгата эхин һуралсал бэелүүлэглээ. Мүнөө республика дотор 666 эхин, долоон жэлэй ба дунда һургуулинууд хүдэлмэрилнэ, тэндэ 110 мянга шахуу үхибүүд һурана. Үни удаан ба шэн габьяатайгаар хүдэлмэрилһэнэйнгөө түлөө 600 багшанар Советскэ Союзай орденуудаар ба медальнуудаар шагнагдаа. 15 багшанарта «РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша», 63 багшанарта «БМАССР-эй һургуулиин габьяата багша» гэһэн нэрэзэргэ олгогдонхой. Республика дотор 3 дээдэ һургуулинууд, 10 тусхай дунда һургуулинууд, научна шэнжэлэлгын культурын институт, багшанарай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ институт, хүдөө ажахын научна станцинууд, хизаар ороноо шэнжэлхэ музей бии. Бурят-Монгол дотор 670 эмнэлгын эмхи зургаанууд, курортнууд, санаторинууд ба амаралтын гэрнүүд хүдэлмэрилнэ. Тэндэ 600 шахуу врачууд, 2 мянга шахуу медицинскэ дунда мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэрилнэ.

Бурят-Монголой арадай ажахын бүхы талаараа хүгжэлтэ хадаа большевигүүдэй партиин, советскэ правительствын ба нүхэр Сталинай өөрын саг үргэлжын туһаламжаар бэелүүлэгдэнэ.

Бурят-монгол арадай культурын хүгжэлтые культурна гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ба радиофикациин үргэнөөр хүгжэһэн ябадал эли тодоор харуулна. Республика дотор мүнөө хэдэн мянган клубууд, уншалгын гэрнүүд, библиотекэнүүд, киноустановконууд ба 37 мянга 600 гаран радиоточконууд хүдэлмэрилнэ.

Бурят-монгол арад хадаа марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые, ородой ба дэлхэйн литературын зохёолнуудые, советскэ уранзохёолшодой эрхим зохёолнуудые түрэлхи хэлэн дээрээ шудалха аргатай болонхой.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ бурят-монгол арад тон ехэ амжалтануудые туйлаа. Зүгөөр бурят-монголой ажалшад туйлаһан амжалтануудаараа һанаагаа амардаггүй. Бүгэдэарадай һайндэрые — СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудай үдэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө бэлэдхэхэ зуураа республикын промышленностиин ба транспортын предприятинуудай түрүү коллективууд мартын 12 болотор 1950 оной түрүүшын кварталай түсэбые дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ, колхозно таряашад һунгалтын үдэрые хабарай тарилгада бэлэдхэлээ дүүргэжэ тэмдэглэхэ гэһэн уялга абаа.

Бүхы һунгагшадта хандаһан ВКП(б)-гэй ЦК-гэй хандалга хадаа республикын предприятинууд, колхозууд ба совхозуудта социалистическэ мүрысөөе улам хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлээ. Манай республикын ажалшад шэнэ, дээшэлүүлэгдэһэн социалистическэ уялгануудые абана, эрхим шанарай продукци гаргахын түлөө улам шангаар тэмсэнэ, өөрын үнэ сэнгые саашадань доошолуулха замуудые оложо бэелүүлнэ.

* * *

Элидхэлэй һүүлдэ баярай суглаанда хабаадагшад советскэ арадай агуухэ вождь Иосиф Виссарионович Сталинда эльгээһэн амаршалгын бэшэг угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаба.

Һүүлдэнь суглаанда хабаадагшад ехэ концерт хараба.

ПОЛИТҺУРГУУЛИНУУДАЙ ПРОПАГАНДИСТНАРТА ТУҺАЛАМЖА

„СССР ба капиталистическэ дэлхэй“ гэһэн темээр заняти хайшан гэжэ хэхэб

В. КОНОНОВ

Хоёрдохи заняти хадаа брошюрын «Хоёр дэлхэй — уласхоорондын хэрэгүүдтэхи хоёр политика» гэһэн разделдэ зорюулагдана. Капиталистическэ гүрэнүүдэй гадаадын политикада орходоо Советскэ Союзай гадаадын политикын үндэһэн илгаань энэ заняти дээрэ эли тодоор ойлгуулагдаха, Зүүн зүгтэ ба Баруун зүгтэ дайнай гуламтануудые фашистска агрессорнүүдэй хайшан гэжэ бии болгоһонтой һурагшадые танилсуулха хэрэгтэй.

Брошюрын энэ разделээр хөөрэлдөө хэжэ эхилхэ зуураа, пропагандист болбол урда тээхи заняти дээрэһээ һурагшадта эли мэдэгдэһэн капитализмын тухалын шухала зүришэлдөөнүүд тухай һануулха, Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин һүүлээр эгээн гүнзэгы ехэ зүришэлдөөн хадаа капиталистическэ дэлхэй ба Советскэ Союз хоёрой хоорондохи зүришэлдөөн мүн болоно гэжэ зааха байна. Энэ зүришэлдөөн хадаа капитализмын үндэһэ түүрине бутарган һалгаана ба холхилуулан доһолгоно. Энэ зүришэлдөөн хадаа «капитализмын бүхы зүришэлдөөнүүдые үндэһөөрнь уулалан элирүүлбэ ба тэдэнииие нэгэ узел болгон суглуулха зуураа, тэдэнииие капиталистическэ гүримүүдэй өөһэдынь ажабайдалын ба үхэлэй асуудал болгон табина» гэжэ нүхэр Сталин ВКП(б)-гэй XVI съезд дээрэ хэлэһэн элидхэл соогоо хэлээ һэн. (Зохёолнууд, том 12, нюур 255).

Хүсэн түгэс Советскэ гүрэнние капитализмда аюултай гэжэ тоолоод, империалистнууд Советскэ Союзые бута сохихо гү, али ядахын сагта һуларуулхын тулада бүхы хүсэеэ гаргаһан ба гаргажашье байна. Пропагандист болбол капиталистическэ хүреэлэлтэ тухайда брошюра соо заагдаһан нүхэр Сталинай заабарине һурагшадта тайлбарилан ойлгуулха, Советскэ ороной оршон мандажа байһан бүхы үе сооньСоветскэ засагые унагааха гү, али манай гүрэнние һуларуулха гэжэ империалистнуудай хайшан гэжэ һэдэлгэ хэһэн тухайнь хэлэжэ үгэхэ байна.

Оршон мандажа байһан түрүүшынгээ жэлнүүд соо Советскэ гүрэн болбол манай орон дотор капиталистнууд ба помещигүүдэй засагые һэргээн бодхоохо гэжэ һэдэһэн немецкэ булимтарагшадта эршэтэй шанга харюу сохилто хэхэ баатай болоһон байха юм. Империалистическэ гүрэнүүд оросой сагаангвардеецүүдтэй хамта советскэ засагта эсэргүү заговорнууд болон үймөөнүүдые эмхидхэһэн байха юм. Англо-американска, французска ба японско империалистнууд 1918 ондо сэхэ интервенци хэһэн байгаа.

Сэрэгэй диилдэлгэдэ ороод байхадаа, империалистнууд Советскэ гүрэнние экономическа блокада эмхидхэхэ аргаар дүгы хэхэ гэжэ һэдэһэн юм.

Советскэ Союзда эсэргүү тэмсэл хэхэдээ капиталистнууд сагаангвардеецүүдые, троцкистнууд, бухаринецүүд, зиновьевецүүд, буржуазна националистнууд болон арадай бусад дайсадые хэрэглэжэ, шпионаж, диверси, заговор хэхэ мэтые үргэнөөр хэһэн байгаа.

Мүн мүнөөшье империалистнууд СССР-тэ ба арадай демократиин оронуудта эсэргүү тэмсэлдэ эдэ аргануудые хэрэглэнэ гэжэ пропагандист хэлэхэ байна. Венгри, Болгари болон арадай демократиин бусад оронуудта эсэргүүсэн империалистнуудай хэһэн, һаяхан элирүүлэгдэжэ, усадхагдаһан заговорнууд энээниие гэршэлэн харуулна. Венгерскэ гүрэнэй гэмтэд Райк ба тэрээнтэй нүхэсэгшэдэй хэрэгээр Будапештдэ болоһон сүүдэй процесс, Трайчо Костовой ба тэрээнэй бандын хэрэгээр Софида болоһон сүүдэй процесс хадаа англо-американска империалистнууд болбол социализмын ба демократиин хүсэнүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ шпионаж, диверси, террор интервенци бэлэдхэхэ ябадалда найдана гэжэ харуулаа. Уласхоорондын реакциин элэ харата муухай аашанүүдые дүүргэгшэдынь хадаа американска империализмда алба хэжэ байдаг троцкистнууд, буржуазна националистнууд ба арадай бусад дайсад мүн болоно. Тэдэнэй үлэмжэ хорото бузарнуудынь хадаа харата муухай зугаалагшад, империализмын лагерь худан шэлжэн ороошод — Тито ба Югославидахи тэрэнэй фашистска бүлэг мүн болоно.

Советскэ гүрэнэй эб найрамдалда дуратай сталинска гадаадын политика тухай хөөрэлдөөн хадаа пропагандистын хэһэн хөөрэлдөөн дотор гол шухала һуури эзэлхэ ёһотой. Советскэ Союзай гадаадын политика капиталистическэ гүрэнүүдэй гадаадын политикаһаа яахадаа таг ондоо гэжэ пропагандист һурагшадта тайлбарилан хэлэхэ байна. Шэнэ территори, шэнэ рынгүүдые эзэмдэхэ, бусад арадуудые тоноохо ба богоолшолхо гэжэ эрмэлзэдэг томо промышленнигүүд, банкирнууд капиталистическэ гүрэнүүдтэ засагыень барижа байна бшуу. Шуһата муухай булимтаралгын дайнууд хадаа капиталистическэ гүрэнүүдэй уг удхаһаань ундаһална.

Харин социализм гээшэ эб найрамдал мүн. Эб найрамдалай политика хадаа Советскэ гүрэнэй уг удхаһаань үндэһэлнэ. Манай орон дотор засагые хүдэлмэришэд болон таряашад барижа байна. Коммунизм байгуулха тухай арадай хэтэ заяанай эрмэлзэлгэ оролдолгые бэелүүлхын тулада үни удаан бата бэхи эб найрамдал Советскэ гүрэндэ хэрэгтэй байна. Буржуазна оронуудта орходоо ондоогоор Советскэ гүрэн болбол өөрынгөө гадаадын политикые дайн сэрэг хэхэ, бусад арадуудые богоолшолхо гэһэн эрмэлзэлгэ дээрэ үндэһэлнэ бэшэ, харин эб найрамдалай түлөө тэмсэл дээрэ, бүхы арадуудай, ехэ ба бага арадуудай бээз даанхай байдалые болон эрхэнүүдые хүндэлхэ ябадал дээрэ үндэһэлнэ.

Советскэ гадаадын политикые нүхэр Сталин тон эрид хатуугаар, принципиальна ёһоор ударидан ябуулна. Пропагандист болбол эб найрамдалай түлөө тэмсэл дотор нүхэр Сталинай дүүргэжэ байдаг түүхэтэ үүргые хөөрэлдөөн соогоо шухалашалан зааха байна. Эб найрамдалай ба демократиин түшэг тулгуури бологшо СССР-эй уласхоорондын нэрэ хүндэнь нүхэр Сталинай сэсэн мэргэн хүтэлбэриин ашаар хэмжээлэшэгүй ехээр ургаа. Бүхы оронуудай ажалшад хадаа Сталин гээшэ эб найрамдалые үнэн сэхээр, эрид шуудаар сахигша, бүхы оронуудай ажалшадай ажабайдалай интересүүдые хамгаалагша мүн гэжэ мэдэнэ.

Саашань пропагандист болбол Советскэ Союзай гадаадын политикын үндэһэ һууринууд тухай нүхэр Сталинай шухалын шухала заабаринуудтай һурагшадые танилсуулха байна. Манай гүрэн оршон мандажа байгаа бүхы үе соогоо эб найрамдалай политикые оролдосотойгоор, сэхэ шуудаар ябуулаа, ябуулжашье байна гэжэ пропагандист шухалашалан зааха ёһотой. Өөрынгөө гадаадын политикада Советскэ гүрэн болбол идеологи болон общественнэ байгуулалтынгаа талаар ондоошье һаа, бээ бэедээ эсэргүү хоёр системын —капиталистическэ ба социалистическэ системэнүүдэй эб найрамдалтайгаар оршон байха арга боломжоһоо үндэһэлнэ гэжэ пропагандист һурагшадта тайлбарилха байна. Тиимэ дээрэһээ советскэ правительство болбол хүсэд ба бүгэдэниитын буу зэбсэг хураахa, добтололсохогүйн тухай договор баталха гэхэ мэтые капиталистическэ гүрэнүүдтэ пэгэтэ бэшэ дурадхаһан байха юм. Зүгөөр империалистнууд хадаа советскэ правительствын эб найрамдалда дуратай бүхы дурадхалнуудыень ходо буруушааһан, манай оронда эсэргүү дай бэлдэхэ политика ябуулһан байна. СССР-тэй нормальна дипломатическа харилсаа байгуулхаһаа үсэн арсаһан Америкын Холбоото Штадуудшье тиихэдэ антисоветскэ политика сэхэ ябуулжа, СССР-тэ эсэргүү тэмсэлдэ бүхы реакционно хүсэнүүдые дэмжэһэн ба зоригжуулһан байна гэжэ зааха хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, американска империалистнууд Советскэ Союзда эсэргүү дайн сэрэг бэлдэжэ байхадань Германиин ба Японии фашистска хүсэнүүдтэ ехэ туһаламжа үзүүлһэн байгаа. Американска империалистнуудай экономическа ба политическэ дэмжэлтэгүйгөөр немецкэ ба японско фашистнууд Дальна Востогто болон Европодо дайнай гуламтануудые бии болгожо шадахагүй, тиихэдэ улаань дай һужэрөөн хэжэ шадахагүй байгаа.

Империалистнууд фашистска диктатура байгуулжа ба шэнэ дай үүдхэн һужэрөөжэ, кризисүүдһээ гараха аргаяа бэдэрһэн байха юм. Шэнэ дайнай түрүүшын гуламта Дальна Востогто бии болоо һэн. Дальна Востогто японско агрессиин дэлгэрһэн тухай хэлэхэ зуураа, пропагандист болбол японско империалистнуудай булимтаралгын ябуулганууд тон шухала нүхэсэлынь хадаа США, Англи ба Франциин политика байгаа гэжэ зааха байна. Тэдэ оронуудай зонхилогшод хадаа Япони, Маньчжурида ба Китадта бэхижээд, СССР-тэ добтолхо гэһэн японско зэрлиг бузарнуудай пайдабарита зорюута ямаршье эсэргүүсэлтэ хээгүй. Англи, Франци ба илангаяа США болбол Германи тушаа мүн тиимэл политика ябуулаа. Тэдэнэр Германида засагые фашистнуудай гартаа абахадань туһалаха, Германиин сэрэгэй промышленность ба хүсэтэ армии байгуулхадань тэлэнэртэ горьтой туһаламжа үзүүлээ. Орон дотор фашистска журам тогтоогоод, гитлеровецүүд бусад арадуудта зэрлиг муухайгаар дурагүйтэлгын пропаганда дэлгэрүүлээ. Тэдэнэр дэлхэйе эзэмдэхэ ябадалые өөрынгөө зорилго болгон тунхаглаа, шэнэ дайнда галзуу шанга бэлэдхэл хээ. Эдэ баримтануудтухай хэлэжэ үгэхэ зуураа, пропагандист болбол агрессиие бэелүүлхэ шухала зэбсэгые фашистнуудай гарта американска империалистнууд үгөө гэһэн тобшололые һурагшадта ойлгуулха байна.

Мүн мүнөөшье американска империалистнууд шэнэ дай үүдхэгшэдэй гол үүргые дүүргэжэ, буржуазна гүрэнүүдэй антисоветскэ блогые өмхидхэгшэд мүн болоно.

Европын центртэ дайнай хоёрдохи гуламтые гитлеровецүүдэй хайшан гэжэ байгуулһан тухай хэлэхэ зуураа, пропагандист болбол дэлхэйн хоёрдохи дай бэлдэхэдээ фашистска агрессорнүүдэй хэрэглэһэн арга хэрэгсэлнүүдынь тэрэшэлэн мүнөө агрессиин ба шэнэ дай бэлэдхэлгын политика ябуулжа байхадаа американска ба английска империалистнуудай хэрэглэжэ байдаг хэрэгсэлнүүдтэ тон адли байһанда һурагшадай анхарал хандуулха байна. Немецкэ фашистнуудтал адли тэдэнэр дэлхэйе эзэмдэхэ гэжэ эрмэлзэнэ, агрессивнэ сэрэгэй блогуудые (Баруунай союз, Хойто-атлантическа пакт болон бусадые) байгуулна, тэдэнээ «коммунизмда эсэргүү» тэмсэлэй лозунгнуудаар халхална, бусад арадуудые зэрлигээр шоо үзэхэ ябадал өөһэдынгөө оронуудай арадуудай дунда нэбтэрүүлнэ гэхэ мэтэ.

Саашань пропагандист болбол хамтын аюулгүй байдал эмхидхэлгын түлөө Советскэ Союзай тэмсэл тухай хэлэжэ үгэхэ, манай Эхэ ороной аюулгүй байдалые бэхижүүлгэдэ зорюулан Советскэ гүрэнэй ябуулжа байдаг шухалын шухала хэмжээ-ябуулганууд тухай һурагшадта хэлэжэ үгэхэ байна.

Эб найрамдалай хэрэгые бэхижүүлхэ ба фашистска агрессорнүүдэй амыень мэдүүлхэ ябадалда зорюулан Советскэ Союзай ябуулһан политика тухай хэлэжэ үгэхэ зуураа, пропагандист болбол гол капиталистическэ оронууд агрессиие урмашуулгада, дай үүдхэлгэдэ зорюулагдаһан политика ябуулаа гэжэ зааха байна. «Хамааралсахагүй» гэжэ нэрэтэйгээр США-гэй, Англиин ба Франциин правительствонуудай ябуулһан политикашье фашистска агрессиие һужэрөөхэ гэһэн зорилготой байгаа гэжэ харуулха шухала. Бүхэли арадуудта урбаха аргаар англо-американска империалистнууд хайшан гэжэ гитлеровскэ агрессиие Советскэ Союзда эсэргүү зорюулхые һэдэһэн байгааб гэжэ пропагандист болбол мэдээжэ мюнхенскэ хэлсээнэй жэшээ дээрэ һурагшадта тайлбарилан хэлэжэ үгэхэ байна. Дайнай аюулай шангадаһан ябадал хадаа өөрынгөө аюулгүй байдалые бэхижүүлхын ба дайе хойшолуулхын тулада хэдэн олон шэнэ хэмжээ абахые Советскэ Союзһаа эриһэн байха юм. Энэ талаар Советскэ Союзай бэелүүлһэн тон шухала хэмжээ-ябуулгануудай нэгэн хадаа 1939 оной зун, англо-советскэ хэлсээнүүдэй буруу һурэһэнэй һүүлээр, Германитай добтололсохогүйн тухай договор батлаһан ябадал мүн болоно. Энэ договороор Советскэ Союз хадаа дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ жэл хахадай туршада соо өөртөө амгалан байдал хангаа, агрессортэ харюу сохилто хэхын тулада хүсэнүүдээ бэлдэхэ арга боломжотой болоо гэжэ пропагандист харуулха ёһотой.

Энэ шухала түүхэтэ событинуудые зүбөөр харуулхын тулада пропагандист болбол партиин XVI съезд дээрэ хэлэһэн нүхэр Сталинай элидхэлэй нэгэдэхи разделые һайнаар шудалан үзэхэ, мүн тэрэшэлэн «Түүхые худал хуурмаг болгогшод» гэһэн Совинформбюрогой түүхэтэ справкын материалнуудтай танилсаха ёһотой.

Капиталистическэ хүреэлэлтэ гээшэ Советскэ Союзда болон арадай демократиин оронуудта юун гэһэн удхатайб гэжэ һурагшадай ойлгоһонииие пропагандист хөөрэлдөөн соогоо элирүүлхэ байна. Капиталистическэ хүреэлэлтын бии байһан ушар хадаа эсэшэ сусашагүй хёрхо, һэрэмжэтэй байхые советскэ хүнүүдһээ, нэн түрүүндэ коммунистнуудһаа эринэ гэжэ пропагандист һурагшадай анхаралые үшөө дахин хандуулха ёһотой. «Капиталистическэ хүреэлэлтэ тухай мартахагүй, гадаадын тагнуул хадаа манай орон худар шпионууд, алууршад, хоро хүргэгшэдые эльгээхэ байһыень һанаха, энээн тухай һанаха ба арадай дайсадые бута сохихо ба үндэһөөрнь үгы хэхэ ябадалдань ходо туһалжа, манай социалистическэ разведкые бэхижүүлхэ» гэжэ партиин XVIII съезд дээрэ нүхэр Сталинай хэлэһэн элидхэл сооһоо топ шухала заабариень һурагшадта һануулха шухала. (И. Сталин. «Ленинизмын асуудалнууд», нюур 592).

Саашань Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политика тухай хөөрэлдөө дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Эб найрамдалай түлөө СССР-эй тэмсэлэй жэшээнүүдые харуулха гэжэ политһургуулиин хүтэлбэрилэгшэ һурагшадта дурадхаха байна. Империалистическэ гүрэнэй гадаадын политикада орходоо Советскэ Союзай гадаадын политикын үндэһэн илгаань юун бэ гэжэ һурагшадай эли тодоор ойлгохоорнь хөөрэлдөөгөө ябуулха хэрэгтэй. Саашань пропагандист болбол дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ США-гэй, Англиин, Франциин зонхилогшодой ямар мэхэтэ муухай политика ябуулһан тухайнь асуудал һурагшадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха, тэрэ политикынь үндэһэн юун байгааб, тэрэнэйнь хойшолонгууд ямар бэ гэжэ тайлбарилхые һурагшадһаа эрихэ байна.

Германска Демократическа Республикын премьер-министр Отто Гротевольдо армиин генерал Чуйковой эльгээһэн бэшэг

БЕРЛИН, мартын 1. (ТАСС). Немецкэ демократическа хэблэл хадаа олониитын организацинууд болон партинуудые бүридхэхэ уялгануудые, тэрэшэлэн хэблэлэй зүйлнүүдые зүбшөөхэ уялгануудые немецкэ захиргаануудта дамжуулан үгэхэ тухай Германска демократическа республикын премьер-министр Отто Гротевольдо Германидахи Советскэ Контрольно Комиссиин түрүүлэгшэ армиин генерал Чуйковой эльгээһэн бэшэгые толилбо.

Бэшэг соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Германска демократическа республикын премьер-министртэ.

Хүндэтэ господин Гротеволь, Советскэ Контрольно Комиссаар иимэ шиидхэбэринүүд абтагдаа гэжэ Танда мэдээсэхэ золтой байнаб:

1. Германидахи советскэ сэрэгэй администрациин главноначальствующиин 1945 оной июниин 10-най № 2 захиралтаһаа эшэ үндэһэтэй уялгануудые ба энэ захиралта тушаа заабаринуудые бэелүүлхэ хэрэгые Германска демократическа республикын дотоодын хэрэгүүдэй Министерстводэ дамжуулан үгэхэ. Эдэ заабаринуудай буулгабаринууд Танда эльгээгдэбэ. Олониитын организацинууд ба партинуудые бүридхэлгэ, тэдэнэй ажал-ябуулга гэхэ мэтые тус асуудал хамаарана.

2. Германидахи советскэ сэрэгэй администрациин главноначальствующиин 1947 оной апрелиин 17-ной № 90 захиралта ба заабаринуудһаа эшэ үндэһэтэй уялгануудые (хэблэлэй зүйлнүүдые зүбшөөхэ, саарһа хубааха гэхэ мэтые тэндэ оруулалсаад) Германска демократическа республикын информациин зургаанда дамжуулан үгэхэ».

Армиин генерал Чуйковто Отто Гротеволиин харюу бэшэг

БЕРЛИН, мартын 2. (ТАСС). Берлинэй демократическа хэблэл армиин генерал В. И. Чуйковто Германска демократическа республикын премьер-министр Гротеволиин харюу бэшэгые мүнөөдэр толилбо.

Бэшэг соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Ехэ хүндэтэ господин генерал! Танай 1950 оной февралиин 27-ной бэшэгые абаһанаа баяр баясхалангай мэдэрэлтэйгээр баталнаб, тэрээн соогоо Советскэ Контрольно Комиссиин шиидхэбэринүүд тухай мэдээсэһэн байнат. Тэдэ шиидхэбэринүүдэй ёһоор, Германидахи советскэ сэрэгэй администрациин главноначальствующиин 1945 оной июниин 10-най № 2 ба 1947 оной апрелиин 17-ной № 90 захиралтануудһаа эшэ үндэһэтэй уялгануудые бэелүүлхэ ябадал Германска демократическа республикын сағ зуурын правительствын дотоодын хэрэгүүдэй Министерстводэ ба информациин зургаанда дамжуулан үгтэнэ.

Германска демократическа республикын правительство хадаа тэрэнэй эрхэнүүдые саашань үргэдхэһэнэй түлөө Советскэ Контрольно Комиссида баяр баясхалангаа хүргэнэ. Организацинууд ба партинуудые бүридхэхэ, хэблэлэй зүйлнүүдые зүбшөөхэ, саарһа хубааха гэхэ мэтые хэхэ үедөө, дурдагдаһан № 2 ба № 90 захиралтануудые, мүн тэрээндэ хамаараха заабаринуудые хүтэлбэри болгон ажаллаха тухай дотоодын хэрэгүүдэй Министерстводэ, тэрэшэлэн информациин зургаанда заабари үгэбэ.

Таниие ехээр хүндэлэгшэ Отто Гротеволь».

Эб найрамдалай тала баригшадай Бүхэдэлхэйн конгрессэй сағ үргэлжын комитедэй делегаци Французска парламентын түрүүлэгшэтэй уулзаба

ПАРИЖ, мартын 2. (ТАСС). Франс Пресс агентствын дамжуулһанай ёһоор, Нью-Йорк штадай прогрессивнэ партиин орлогшо-түрүүлэгшэ американска журналист Стил ба советскэ уранзохёолшо Корнейчук составтай эб найрамдалай тала баригшадай Бүхэдэлхэйн Конгрессэй сағ үргэлжын комитедэй делегаци Франциин национальна суглаанай түрүүлэгшэ Эрриотой уулзаһан ба эб найрамдалай тала баригшадай Бүхэдэлхэйн конгрессэй сағ үргэлжын комитедэй хандалгые Франциин национальна суглаанда хүргэхэ хэрэг бидэнэртэ даалгагдаһан юм гэжэ мэдүүлбэ. Делегациин гэшүүд хадаа бельгийскэ ба итальянска парламентнуудай үмэнэ делегацинуудай абаһан олон демаршнууд тухай Эрриодо мэдээсэһэн ба энэ неделиин һүүлдэ хоёр делегацинууд США ба СССР ябаха юм гэжэ һануулһан байна.

Англидахи парламентска һунгалтануудай дүнгүүд тушаа

ЛОНДОН, февралиин 25. (ТАСС). Һунгуулиин 621 округ соо (юрэнхы дээрээ 625-һаа) общинануудай палатада һунгаһан дүнгүүд тухай мэдээнүүдые февралиин 25-да лондонско радио дамжуулба. Тэдэ мэдээнүүдэйнь ёһоор, общинануудай палатада лейбористнууд — 315, консерваторнууд ба тэдэнэй тала баригшад — 294, либералнууд — 8, бусад партинуудай түлөөлэгшэд —3 хүн һунгагдаа.

Англидахи парламентска һунгалтануудай дүнгүүд тухай Гарри Поллитын статья

ЛОНДОН, февралиин 26. «Дейли Уоркер» газета Англидахи парламентска һунгалтануудай дүнгүүд тухай Гарри Поллитын статья толилбо. Поллит иигэжэ бэшэнэ: «Англидахи парламентска һунгалтануудай дүнгүүд хадаа хүдэлмэришэн ангида ба английска арадай ерээдүйдэ ехэ хүндэ байдал тохёолдуулба. Лейбористнууд засагые дахинаа толгойлхонь, гэбэшье тэдэнэр биратай үлүү олон голос абаагүй, тиимэһээ парламентдахи байдал тон тогтуурягүй байха.

Лейбористска партиин хүтэлбэриин политикань 1945 оной политическэ түйлалтануудые бүримүһэн үгы хэһэн ба консерваторнуудай энэ добтолго хэхэ арга боломжо олгоһон байна. Хүдэлмэришэдэй хүдэлөөндэ консервативна политика өрхилэн, лейбористска партиин хүтэлбэрилэгшэд хадаа хүдэлмэришэн ангиин хорото дайсадые хүсэтэй болгожо, тон ехэ гэмтэ хэрэг хэбэ. Хүдэлмэришэн анги болбол консерваторнуудай добтолгодонь бата зоригтойгоор эсэргүүсээ. Кризис ба дайнай политикада эсэргүү тэмсэхэ гэжэ хүдэлмэришэд эрид хатуугаар шиидэһэн байна. Гэбэшье, лейбористнууд хадаа кризистэ ба дайнда хүргэхэ политикые консерваторнуудтай сугтаа ябуулдаг гэжэ тэдэ хүдэлмэришэд ойлгоогүй байгаа.

Тиимэһээ, хархис парламенттай байха болобобди. Элитэ прогрессивнэ хүнүүдэй үгэнь тэндэ соностохоёо болибо. Энэ хадаа хүдэлмэришэдэй аша туһые хамгаалдаг Галлахер, Пирэтин, Притт гү, али Плеттс-Миллсгүй парламент болохонь. Ойрын һарануудта таряашад шэнэ ба шэрүүн хүндэ бюджедтэй дайралдаха ба хүдэлмэришэн ангиин ажабайдалай условинуудтань добтолго хэгдэжэ үргэлжэлхэ байна.

Бүгэдэниитын эдэ һунгалтанууд дээрэ коммунистическэ партил хүдэлмэришэн ангиин бодото политикын түлөө тэмсэбэ. Мүнөө энэ политикын түлөө тэмсэл предприяти бүхэндэ, хүдэлмэришэнэй организаци бүхэндэ, улицанууд ба клубуудта хэгдэхэнь.

Ойрын жэлнүүдтэ олон миллион хүнүүд энэ политикын түлөө тэмсэлдэ оролсохо шухала байһые өөһэдынгөө байдал дээрэ ойлгохо.

Гол асуудалнууд энэ хархис парламентын аренэ дээрэ бэшэ, харин заводуудта ба улицануудта, хүдэлмэришэдэй тэмсэл соо шиидхэгдэхэ байна. Бүхы коммунистнууд ба тэдэнэй тала баригшад бидэнэй ябуулһан кампаняар омогорхоно. Энэ кампани хадаа манай хэрэгэй политическэ үнэн зүб байһанда этигэһэнэй үрэ мүн, энэ хэрэг шиидхэлгые газар дэлхэй дээрэхи ямаршье хүсэн һаатуулхагүй.

Англиин ажалшадай урда бэелүүлхэ уялганууднай тон ехэ байна. Бидэнэр болбол шэнэ ба бэрхэтэй зорилгонуудай түлөө тэмсэлдэ ажалшадые жагсаан бодхоохо ёһотойбди.

Зай, шэнэ байлдаанууд тээшэ, урагшаа!

Түгэсхэлдөө Поллит иигэжэ бэшэбэ: «Шантарха багаханшье үндэһэ баримта бидэнэртэ байхагүй, юундэб гэхэдэ, коммунизм хадаа дэлхэйн хахад дээрэ илан мандаа, энээниие манай үетэн Англида түйлаха байха гэжэ батаар найдажа шадаха байнабди».

ШАТАР

Улан-Удын чемпионой нэрэзэргын түлөө

Республикын столицын чемпионой нэрэзэргэ ололгын шатарай чемпионат үргэлжэлжэ байна. Хүндэтэ нэрэзэргэ олохын тула СССР-эй 1-дэхи категориин шатаршад Цыденов, Мамилов, Воробьев ба Мельников, мүн хоёрдохи категориин шатаршад Чимидун гэгшэдэй хоорондо шанга тулалдаан боложо байна.

1949 оной Улан-Удын чемпион Павлов ба нэгэдэхи категориин шатаршад Занданов ба Михайлов гэгшэд амжалтагүй наадана. 12-дохи турай удаа Цыденов 8-һаа 7 очко, В. Мамилов 9-һөө 7, Чимидун 8-һаа 6, Воробьев 10-һаа 7 очко абаад байна. Мүн һурагшадай чемпион Мельников 12-һоо 7,5 очкотой болоо.

13-дахи турта Занданов Цыденовые, Павлов Чимидуниие, Мельников Бессмертные шүүһэн байна. Мамилов Дабаевые шүүжэ, түрүүлжэ ябаһан Цыденовые хүсэв.

14-дэхи турта мэргэжэлтэ шатаршад Павлов Цыденов хоёр уулзаа. Эрид шанга тулалдаанай удаа Павлов шүүһэн байна. Энэ турай дүнгөөр, Мамилов 11-һээ 9 очко абажа түрүү зэргэдэ гараба. 12-дохи турта түрүүлжэ ябаһан Цыденов 12-һоо 9 очкотой болоод хоёрдохи һууридa гараба.

Шатаршан А. И. Игумнов мүнгэн кубогта хүртэбэ

РСФСР-эй түрүү һууриин түлөө болоһон заочно (телеграфна) шатарай турнирта хоёрдохи һуури эзэлһэн Улан-Удын шатаршадай коллектив РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура ба спортын комитедэй хоёрдохи зэргын дипломдо хүртэбэ.

Мүн тэрэшэлэн энэ турнирта спортивна эрхим амжалтануудые түйлаһан РСФСР-эй түрүү шатаршадта — мүрысөөндэ хабаадаһан коллективүүдые хүтэлбэрилэгшэдтэ мүнгэн кубогууд барюулагдаба. Тэрэ тоодо физкультура ба спортын Бурят-Монголой республиканска комитедэй хүдэлмэришэн А. И. Игумнов мүнгэн кубогта хүртэһэн байна.

СПОРТ

Аймагай спартакиада

Һаяхан Кабанскын аймагт СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудай хүндэлэлдэ зорюулагдаһан санашадай спартакиада болобо. Эндэ 30 ба 18 километрын урилдаанда түрүү һууриин түлөө шанга тэмсэл болоо. Эрэшүүлэй дундаһаа 30 километрын урилдаанда Д. Кондратьев, 18 километртэ В. Муханов гэгшэд эрхим саг харуулбад.

Командануудхоорондын мүрысөөндэ Кабанскын дунда һургуулиин команда түрүү һуури, «Байкал» колхозой команда хоёрдохи һуури эзэлһэн байна.

Санашадай кросс

КАБАНСК. Комсомольско-залуушуулай санын кросс боложо дүүрэбэ. Энэ кроссто хамта дээрээ 894 хүн хабаадалсаһан байна.

Кроссто хабаадагшад аймагайнгаа бүхы колхозууд, тосхонуудаар ябажа, һунгалтанууд тухай лекци ба хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн байха юм. Мүн тэрэшэлэн газета журналнуудые уншалга эмхидхээ. Энэ кроссто хабаадагшадай 451 хүниинь санаар ГТО ба БГТО-гэй нормо тушааһан байна.

А. Рыжков.

Загаһашадта концерт харуулба

ЯРУУНА. Сосново-Озерскын дунда һургуулиин драматическа кружогойхид нүхэр Р. Васильевагай хүтэлбэреэр һунгалтанууд тухай ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулна. Һаяхан тус кружогойхид Гарам тосхон санаар ошожо, загаһашадта концерт харуулһан ба СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтанууд тухай лекци уншаһан байха юм.

Ц. Дандаров.

Харюусалгата редактор
Д. Д. ЛУБСАНОВ.

МҮНӨӨДЭР УЛАН-УДЭДЭ

Гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй орденто оперо ба балетэй театрта — «Коппелия» (үдэр), «Байгал дээрэ» гэжэ оперо (үдэшэ).

Гүрэнэй ород драмын театрта — «Хоёрдохи фронтын саада тээ» гэжэ зүжэг.

«Прогресс» кинотеатрта — «Берлинэй уналга» гэжэ кино харуулагдаха.

«Эрдэм» кинотеатрта —«Бүхэтэйхэн морин» гэжэ кино.

РЕДАКЦИИН АДРЕС: Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Уда Үнэн), ТЕЛЕФОНУУД: отв. редактора—23; АТС—1-80, зам. отв. редактора—7-85; отв. секретаря 5-23; отделов партийной и комсомольской жизни, культуры и быта—4-52; пропаганды и агитации—7-85; сельского хозяйства, промышленности и транспорта—6-84; переводов—3-23; писем трудящихся и информации—6-84 (2 зв.); объявлений 2-64 (2 зв.); Для междугородных переговоров—16.

Н—02248. Типография Управления полиграфии, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000.